

29307

Anamur Pamuk, Yerfıstığı ve Yağı
Tohumlar Tarım Satış Kooperatifinin Ekonomik
Yapısı ve Kooperatif Ortak İlişkileri

Ahmet KUBAŞ

T.Ü. Tekirdağ Ziraat Fakültesi

Tarım Ekonomisi Bölümü

Yüksek Lisans Tezi

Tarım Ekonomisi Ana Bilim Dalı

Danışman : Prof.Dr. İ. Hakkı İNAN

Tekirdağ - 1992

- I -

TRAKYA UNIVERSİTESİ

FEN BİLİMLERİ ENSTİTUSU

ANAMUR PAMUK, YERFİSTİĞİ VE YAĞLI TOHUMLAR
TARIM SATIŞ KOOPERATİFİNİN EKONOMİK YAPISI VE
KOOPERATİF ORTAK İLİŞKİLERİ

Ahmet KUBAŞ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

TARIM EKONOMİSİ BÖLÜMÜ

Prof.Dr. İ.Hakkı İNAN

T.C. YÜKSEKÖĞRETİM VE
BİLİM BAKANLIĞI
TEKİRDAĞ

1992
TEKİRDAĞ

Yüksek Lisans Tezi

422 SAYILI

ÇUKOBİRLİK ANAMUR TARIM SATIŞ KOOPERATİFİNİN KOOPERATİF

ORTAK İLİŞKİLERİNİN ANALİZİ VE ÇEVREYE OLAN ETKİLERİ

Ahmet KUBAS

Ziraat Mühendisi

Trakya Üniversitesi

Tekirdağ Ziraat Fakültesi

Tarım Ekonomisi Bölümü

Danışman: Prof.Dr.İ.Hakkı İNAN

1992, Sayfa: 106

Jüri: Prof.Dr. İ.Hakkı İNAN

Jüri: Prof.Dr. Nurettin YILDIRAK

Jüri: Yard.Doç.Dr. Hasan GÜNGÖR

TRAKYA UNIVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTUSU

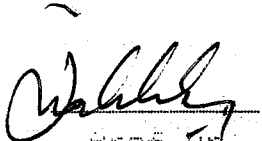
ANAMUR PAMUK, YERFİSTİĞİ VE YAĞLI TOHUMLAR
TARIM SATIŞ KOOPERATİFİNİN EKONOMİK YAPISI VE
KOOPERATİF ORTAK İLİŞKİLERİ

Ahmet KUBAS

T.Ü. Tekirdağ Ziraat Fakültesi
Tarım Ekonomisi Bölümü

Yüksek Lisans Tezi
Tarım Ekonomisi Ana Bilim Dalı

Bu Tez 26 / 11 / 1992 Tarihinde Aşağıdaki
Jüri Tarafından ..Doksan. (90)..... Not Taktir
Edilerek Oy Birliğiyle Kabul Edilmiştir.

Prof. Dr.

İ. HAKKI İNAN

Danışman

Prof. Dr.

NURETTİN YILDIRAK

Yard. Doç. Dr.

HASAN GÖNÖR

TESEKKÜR

Araştırma konumu yüksek lisans tezi olarak veren, araştırmamın her aşamasında çok değerli bilgi ve yardımlarından yararlandığım tez danışmanım, T.Ü Tekirdağ Ziraat Fakültesi, Tarım Ekonomisi Anabilim Dalı Bölüm başkanı hocam sayın Prof.Dr. İ.Hakkı INAN' a ve bölüm öğretim üyelerinden hocam sayın Yard.Doc.Dr.Hasan GÜNGÖR' ve, Dr.Şafak AKSOY' a gazeteci yazar Kutlay ALAN' a Çukobirlik yönetici ve ortaklarına araştırmam süresince her türlü ilgi ve desteklerini gördüğüm aileme içtenlikle teşekkür ederim.

Ahmet KUBAS

ÖZET

Bu araştırma, İcel iline bağlı Anamur ilçesi ve köylerinde yapılmıştır. 422 sayılı Anamur Pamuk, Yerfıstığı ve Yağlı Tohumlar Tarım Satış Kooperatifinin ekonomik yapısı ve kooperatif ortak ilişkileri analiz edilerek çevreye olan etkileri x^2 (Khi-kare) yöntemiyle test edilmiştir.

Anamur ilçesinde 1968 yılında 180 ortakla kurulan kooperatifin halen 1205 ortağı bulunmaktadır. Kooperatif ortaklara yerfıstığı ürünlerinin pazarlanması, girdi ve kredi temini gibi katkılarının yanı sıra Çukobirliğin ürettiği basma, iplik, yemeklik yağ, sabun gibi ihtiyaç maddelerini de düşük fiyatla satmaktadır.

Kooperatif ortaklarıyla yapılan anket sonuçlarına göre ortakların % 63,33' ü 41 - 65 yaşları arasında olduğu belirlenmiştir. Bunun nedeni aile reisinin hem işletme sahibi hem de kooperatif ortağı olmasıdır.

Ortakların, okur-yazar ve ilkokul mezunlarının oranı % 58,34' tür. Ortakların % 10'u ise okur yazar değildir. Kooperatifin eğitim düzeyi genel olarak düşüktür.

Ortakların % 56,67 ' si kooperatifi başarısız bulmaktadır. Başlıca neden olarak kooperatifin yerfıstığına verdiği fiyatın tüccarın verdiği fiyata göre düşük olmasıdır.

Arazilerin % 60' ı ortakların özmülk arazisidir. İlçede araziler küçük ve parçalıdır. Bu da yerfıstığının üretiminde mekanizasyonun uygulanamamasına neden olmaktadır.

Kooperatif ortak ilişkilerine göre yapılan x² testine göre aşağıdaki sonuçlar elde edilmiştir.

Aralarında % 1 ihtimal düzeyine göre yani en az % 99 ilişki olduğu tespit edilen faktörler;

- 1- Ortakların arazi varlığı, tarımsal gelir düzeyi üzerine etkilidir.
- 2- Ortakların arazi varlığı çalıştırılan yabancı işgücü kullanımı üzerine etkilidir.

% 10 ihtimal düzeyine göre veya bir başka ifadeyle aralarında ilişki olma ihtimali % 90 ' dan fazla olan faktörler;

- 1- Ortakların yaşı, ortakların kooperatifi başarıları bulup bulmaması üzerine etkilidir.
- 2- Ortakların tarımsal gelirlerinin yüksek olması kooperatiften yaptıkları alım üzerine etkilidir.
- 3- Eğitim durumu, ürününü teslim ettiği yer üzerine etkilidir.
- 4- Ortakların kooperatifçilik yönetmelikleri hakkındaki bilgisi ürünü teslim ettiği yere etkili
- 5- Eğitim düzeyi, ekonomik kalkınmada kooperatifin rolü ve önemi üzerindeki düşünceye etkilidir.

SUMMARY

This research has been made at the villages of Anamur county, province of İcel. In this research, the economic structure and the relationships between " The Anamur Cotton, Groundnut and Oilseeds Marketing Cooperative " and its members were analyzed by the statistical method of χ^2 (Khisquare).

This marketing cooperative was established at the year of 1968 by 180 members. At present it has 1205 members. The cooperative activities are mainly on marketing of groundnut products of members, providing inputs and credit necessities. On the other hand, the cooperative obtains and serves to their members some basic necessary consumption materials which are produced mainly by Çukobirlik

Because of the farm owners were both head of farm and cooperative member, most of the members as age group was calculated as 41-65 (% 63.33).

Recording to the analyzes of educational level of the members, the percentage of literacy was found as % 58.34 and the illiteracy was % 10. Generally the level of education was low.

The general opinionion of the members for the success of the cooperative was negative due to the lower groundnut prices offered by the cooperative relatively to the merchants

According to the results of analysis by χ^2 test method to determine the level of relationships between cooperative and its members for the various factors it was found that;

The probability of relation for the % 1 level, in other words at least % 99 relation for the factors listed below are ;

1. The farm size was effective on the level of agricultural income .
2. The farm size was effective on the number of workers employed.

The probability of relation for the % 10 level (at least % 99) are listed below for various factors

1. The level of age of the members affected on the opinion of cooperative success.
2. The purchasing of goods served by the cooperative affected on the agricultural income
3. The level of education affected on delivering places of the products produced by the members
4. The knowledge of laws related with cooperative or a governing of our country affected on delivering places of the products produced by the members
5. The level of education affected on the opinion of the role of cooperatives for the economic development.

İ Ç İ N D E K İ L E R

	<u>Sayfa</u>
1.GİRİŞ.....	1
2.KONU İLE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR.....	3
2.1. Yerfıstığı Konusundaki Araştırmalar.....	3
2.2. Kooperatifçilik Konusundaki Araştırmalar..	4
3.MATERYAL VE METOT.....	7
3.1. Araştırmada Kullanılan Materyal.....	7
3.2. Araştırmada Kullanılan Metodlar.....	7
3.2.1. İşletmenin Seçimi ve Anket Uygulama- sında Kullanılan Metod.....	7
3.2.2. Kooperatif Ortak İlişkilerinin Belir- lenmesinde Uygulanan Metod	9
4. ARAŞTIRMA ALANI HAKKINDA GENEL BİLGİLER.....	10
4.1. Doğal Yapı.....	10
4.1.1. Coğrafi Durum.....	10
4.1.2. İklim.....	10
4.1.3. Bitki Örtüsü.....	11
4.2. Nüfus Yapısı.....	12
4.3. Araştırma Yöresinin Tarımsal Yapısı	12
4.3.1. Arazi Yapısı.....	12
4.3.2. Tarımsal Üretim.....	13
4.3.2.1. Bitkisel Üretim.....	14
4.3.2.2. Hayvansal Üretim.....	15
4.3.3. Makine Kullanım Düzeyi.....	16
4.3.4. Gübre ve Tohumluk Tüketimi.....	17
4.3.5. Tarımsal Mücadele Çalışması.....	19
4.3.6. Anamur İlçesinde Tarımsal Kooperratif- çilik.....	19

4.3.6.1. Anamur Tarım Kredi Kooperatifi..	19
4.3.6.2. Çukurova Pamuk; Yerfıstığı ve Yağı. Tohumlar Tarım Satış Kooperatifler Birliği Anamur Koperatifi.....	20
4.3.6.3. 1163 Sayılı Sayılı Yasaya Bağlı ola- rak Çalışan Kooperatifler.....	21
5. KOOPERATİFÇİLİĞİN TANIMI VE İLKELERİ.....	22
5.1. Kooperatifçiliğin Tanımı.....	22
5.2. Kooperatifçilik ilkeleri.....	22
5.2.1. Serbest Giriş ilkesi.....	22
5.2.2. Demokratik Yönetim ilkesi.....	23
5.2.3. Ortak Sermayesine Sınırlı Faiz veril- mesi ilkesi.....	24
5.2.4. Risturn Dağıtılması ilkesi.....	24
5.2.5. Kooperatifçilik Eğitimi ilkesi.....	24
5.2.6. Kooperatilerle İşbirliği ve ilkesi..	25
6. TARIM SATIŞ KOOPERATİFLERİ.....	26
7. ÇUKOBİRLİK ANAMUR TARIM SATIŞ KOOPERATİFİNDE YÖ- NETİM VE ORGANİZASYON.....	30
7.1. Kooperatifin Kuruluşu ve Amacı.....	30
7.2. Yerfiskobirlikle Çukobirliğin Birleşmesi.	33
7.3. Çukobirlik.....	33
7.4. Birliğin Faaliyet Alanı.....	34
7.5. Kooperatif Yönetimi.....	35
7.5.1. Genel Kurul.....	36
7.5.2. Yönetim Kurulu.....	36
7.5.3. Denetim Kurulu.....	37
8. YERFİSTİĞİNİN EKONOMİK DURUMU.....	38

8.1. Yerfıstığının Ekonomik Önemi.....	38
8.2. Üretim Durumu.....	39
8.2.1. Dünya Üretimi.....	39
8.2.2. Türkiye Üretimi.....	41
8.3. Yerfıstığı Dışsatım Durumu.....	43
8.3.1. Uluslararası Yerfıstığı Dışsatımı...	43
8.3.2. Türkiye Dışsatımı.....	44
8.4. Yerfıstığı Dışalım Durumu.....	47
8.4.1. Yerfıstığı Dışalımını.....	47
8.4.2. Türkiye Yerfıstığı Dışalımını.....	48
8.5. Yerfıstığı Tüketim Durumu.....	49
8.5.1. Dünya Tüketimi.....	49
8.5.2. Türkiye Tüketimi.....	50
8.6. Yerfıstığı Stok Durumu.....	51
8.6.1. Dünya Stoku.....	51
8.6.2. Türkiye Stoku.....	52
8.7. Yerfıstığı Fiyatları.....	52
8.7.1. Dünya Yerfıstığı Fiyatları.....	52
8.7.2. Türkiye Yerfıstığı Fiyatları.....	53
8.7.2.1. Destekleme Alım Fiyatları ve Kre- di Kullanım Durumu.....	53
8.7.2.2. Borsa Fiyatları.....	55
8.7.2.3. Dışsatım Fiyatları.....	56
8.7.2.4. Maliyet Fiyatları.....	56
9. KOOPERATİF - ORTAK İLİŞKİLERİ.....	58
9.1. Ortakların Yaş Gruplarına Göre Dağılımı..	58
9.2. Ortakların Eğitim Durumu.....	59
9.3. Ortakların Arazi Mülkiyeti.....	59

9.4.	Ortakların Arazi Varlığı.....	60
9.5.	Ortakların Tarımsal Kazançları.....	60
9.6.	Ortakların Ortak Olduğu Diğer Kooperatifler	61
9.7.	Ortaklara Göre Kooperatifçiliğin Tanımı....	62
9.8.	Kooperatiflere Ortak Olma Nedenleri.....	63
9.9.	Kooperatif - Devlet ilişkisi.....	64
9.10.	Ortakların Kooperatifçilik Yönetmelikleri Hakkındaki Bilgi Düzeyi.....	64
9.11.	Kooperatifin Gelişmesi Neye Bağlıdır ?....	66
9.12.	Kooperatifte Eğitim Çalışması Yapılıyor mu?	67
9.13.	Kooperatifte Karşılaştığımız Sorunlar.....	67
9.14.	Yöneticilerin Beğenmediğiniz Uygulamaları.	68
9.15.	Hangi Kooperatif Daha Güçlü.....	69
9.16.	Genel Kurula Katılma Nedenleri.....	70
9.17.	Yönetim Kurulu Başkanı Kim Olmalı.....	70
9.18.	Yönetim Kurulunda Alınan Kararları Olumlu Buluyormusunuz ?.....	71
9.19.	Kooperatifi Başarılı Buluyormusunuz ?.....	72
9.20.	Kooperatifin Çukobirlige Bağlanmasından Memnunmusunuz ?.....	73
9.21.	Kooperatif Destekleme Alımı Yapmalı mı ?..	75
9.22.	Kooperatifin sattığı ürünleri Devamlı Alı- yormusunuz ?.....	75
9.23.	Kooperatifin sattığı ürünlerden En Fazla Hangisinden Alıyormusunuz ?.....	75
9.24.	İşçi Çalıştırıyormusunuz ?.....	76
10.	KOOPERATİFİN ÇEVREYE OLAN ETKİSİ.....	77
10.1.	Tarımsal Gelir ile Arazi Miktarı Arasında- ki ilişki.....	79
10.2.	Arazi Miktarı ile Yabancı İş Gücü Çalış-	

tirma Arasındaki iliski.....	79
10.3. Ortagin Yası ile Kooperatifi Basarılı Bulma Durumu Arasındaki iliski.....	80
10.4. Egitim Durumu ile Ürün Satış Yeri Arasındaki iliski.....	81
10.5. Egitim Durumu ile Çiftçinin Ekonomik Kalınmasında Kooperatiflerin Rölü Varmı ? Sorusu Arasındaki iliski.....	82
10.6. Tarımsal Gelir ile Kooperatifin Sattığı Ürünlerden Devamlı Alma Arasındaki iliski..	83
10.7. Kooperatifçilik Mevzuatı Hakkındaki Bilgi Düzeyi ile Ürünü Teslim Ettiği Yer Arasındaki iliski.....	84
10.8. Egitim Durumu ile Kooperatiften Memnun Olma Arasındaki iliski.....	84
10.9. Egitim Durumu ile Tarım Dışı Geliri Arasındaki iliski.....	84
10.10. Egitim Durumu ile Kooperatifi Basarılı Bulma Arasındaki iliski.....	85
10.11. Egitim ile Genel Kurula Katılma Arasındaki iliski.....	85
10.12. Egitim Durumu ile Devletin Fıstık Alımında Destekleme Fiyatı Uygulaması Konusu Arasındaki iliski.....	86
10.13. Egitim Durumu ile Kooperatif - Devlet ilişkisi.....	86
10.14. Ortakların Yaş Durumu ile Genel Kurula Katılıp Katılmama Arasındaki ilişkisi...	86
10.15. Arazi Sahibinin Mülkiyet Durumu ile Kooperatife Ürün Verme Arasındaki iliski...	87
10.16. Kooperatife Ortak Olma Nedeni ile Kooperatifin Sattığı Ürünlerden Alıp Almama Arasındaki iliski.....	87
10.17. Kooperatifçilik Mevzuatı Konusunda Bilgi Düzeyi ile Ortakların Kooperatiften Memnun Olmadığı Konular Arasındaki iliski..	88
10.18. Egitim Durumu ile Kooperatife Ortak Olma Nedeni Arasındaki iliski.....	89
10.19. Egitim Durumu ile Ürünü Kooperatif Dışına	

Teslim Etme Nedeni Arasındaki İlişki.....	89
10.20. Eğitim Durumu ile Kooperatifin Gelişmesini Neye Bağlı Olduğu Arasındaki İlişki.....	89
10.21. Arazi Sahibinin Mülkiyet Durumu ile Alımda Bekleme Arasındaki İlişki.....	89

1. GİRİŞ

Üreticiler ürünlerini satarken mümkün olduğunca güvenli bir ortam ararken, Alacaklarını da zamanında almak ve ürünlerini olabildiğince yüksek fiyatla satmak isterler.

Tarım Satış Kooperatifleri; üreticilerin ürünlerini en iyi biçimde değerlendirerek iç ve dış pazarlarda değer fiyatına satışını gerçekleştirmek ve tüketicilerin ödediği paranın mümkün olduğu kadar fazla kısmını üreticilerin almasını sağlamaktadır.

Türkiye'nin toplam yerfıstığı üretimine % 10'unun üretildiği İçel iline bağlı Anamur ilçesinde Türkiyenin en kaliteli yerfıstığı yetiştirilmektedir (Konyar 1974).Anamur ilçesinde 1968 yılında 180 yerfıstığı üreticisinin pazarlama ve üretimde karşılaştıkları sorunları çözebilmek için, 422 sayılı Yerfiskobirlik Anamur Tarım Satış Kooperatifini kurmuşlardır.

1988 yılında Yerfiskobirlik'le birleşen Çukobirlik Anamur Tarım Satış Kooperatifinin ortaklarla ilişkileri ve çevreye olan etkisi araştırılmıştır. Ayrıca kooperatifin kuruluşundan bu yana aşamalar değerlendirilmiştir.

Daha önce yerfıstığı konusunda yapılan çalışmaların daha çok üretim üzerinde durulduğundan Yerfıstığının pazarlanması konusunda yapılan çalışmalar yetersizdir.

Bu araştırmada, ortakların sosyo ekonomik yapısı ve kooperatifçilik konusundaki yaklaşımlarının tespit edilebilmesi yönünden önemlidir.

Bu araştırma yerfıstığının pazarlanmasını, kooperatifçilik açısından incelenip, Çukobirlik Anamur Tarım Satış Kooperatifinin kooperatif - ortak ilişkileri analiz edilmiştir.

Yerfıstığının pazarlanmasıyla ilgili olarak Tarım Satış Kooperatifleri hakkında yapılan araştırmaların yetersizliğinin giderilmesinde yardımcı olacaktır.

2. KONU İLE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

2.1. Yerfıstığı Konusundaki Araştırmalar

Ögütçü (1969), Türkiye Yerfıstığı ziraatının bugünkü durumunun ve geleceği ile, nebati yağ sanayiindeki önemi konulu araştırmasında, yerfıstığının ekonomik önemini incelemiştir.

Ögütçü (1972), Türkiye’de üretilen yerfıstıklarında tohumla taşınabilen ve tarla şartlarında zararlı olan bazı patojen ve saprofit mantarlar ve bunlara karşı alınabilecek koruyucu tedbirlerin alınmasında dikkat edilecek noktalar belirtilmiştir.

Konyar (1974), " Yerfıstığının Pazarlanması " adlı tez çalışmasında Türkiye’de yerfıstığının ekonomik değeri, Dünyadaki ekonomik durumu yerfıstığının satışa hazırlanması, yerfıstığının dünya pazarındaki durumu, yerfıstığının Türkiye’de pazarlama ve organizasyonu, borsa fiyatlarını, maliyet, üretimi artırma, tüketim ve yerfıstığının pazarlanması konularını araştırarak sorunlarını ortaya koyup, çözüm önerileri getirmiştir.

Atakışi ve Sener (1982) Yerfıstıkobirlik yayınlarında " Yerfıstığının Üretimi ve Sorunları " konulu yayında, yerfıstığının ekonomik önemi ile yerfıstığının Dünya ve Türkiye’nin tarımsal üretimindeki yerini incelemişlerdir.

Kurtay (1988), Adana ili, Osmaniye ilçesinde yerfıstığı yetiştiriciliği ile ilgili üretici sorunlarını araştırarak pazarlama sorunları üzerinde durmuştur.

2.2. Kooperatifçilik Konusundaki Araştırmalar

Laidlav ve Şenocak (1978), " Kooperatifleşme Hareketinde Yayım ve Eğitim kılavuzu " adlı eserinde kooperatiflerin temel yapısı, kooperatifçilikte eğitim ve yayımın önemi, üzerinde durulmuştur. Toplum kalkınması kooperatifler ve kooperatif yayımcılığı hakkında da genel bilgiler verilmiştir.

Cıkin (1980), İzmir ili' nde tesadüfen seçtiği 80 kooperatif ve 124 ortak üzerinde çalışmış, bu kooperatiflerin sorunlarını ve ortak kooperatif ilişkilerini test etmiştir.

Inan (1982), Yeni bir üretim şekli olan grup tarımının Türkiye' deki bilinen tek örneği olan Seymen köy kalkınma kooperatifi' nin kuruluşunu ve yönetim yapısını incelemiştir.

Rehber (1982), Norveç tarım kooperatiflerinin pazarlama faaliyetlerini incelemiş ve özellikle süt kooperatiflerinin pazarlama hizmetleri üzerinde durmuştur.

Inan (1983), yılında Norveç' de yaptığı bir araştırmada Norveç çiftçilerinin tarım kooperatiflerine karşı davranışlarını ve kooperatiflerin etkinliklerini analiz etmiştir.

Inan (1983), 1983 yılında Norveç Tarım Üniversitesi'nde yaptığı bir araştırmada tarım kooperatiflerinin kalkınmadaki rolünü başlıca Norveç tarım kooperatiflerinden örnekler vererek açıklamıştır.

Apak (1984), " Alım Depolama ve İşletme Yönetmeliği" adlı yerfiskobirlik yayınında, kooperatifin alım işleri, depolama ve işleme konularındaki bilgileri derleyerek yönetmelik hazırlamış, yerfistiğinin değerlendirilmesi ve kooperatifin muhasebe kayıtlarının tutulmasında belli standartlar önermiştir.

Şenel (1984), köy kalkınma kooperatifleri deneyimi çerçevesinde, kooperatifçilik uygulamasının gelişme perspektifini ortaya koymuştur.

Mergos ve Slade (1987), iki aşamalı sürvey şeklinde Hindistan' da yürüttükleri çalışmalarında, çeşitli özellikleri açısından birbirine benzeyen üç kırsal yöredeki sütçülük kooperatiflerinin uyguladığı projelerden derledikleri bilgileri analiz etmişlerdir.

Riordan ve Comm (1987), İngiltere' deki tarımsal kooperatiflerden derlenen istatistikleri çeşitli açılardan değerlendirmişlerdir. Bu arada kooperatiflerin kullandıkları sermayenin kaynaklarını ve verimliliğini belirlemeye çalışmışlardır.

Kayhan (1992), Yenice köy kalkınma kooperatifinin ekonomik analizi ve çevreye olan etkilerini inceleyerek so-

runları ortaya çıkarmıştır.

Mülayim (1992), " Kooperatifçilik " adlı eserinde, kooperatifçiliğin doğuşu, ilkeleri ve Türk kooperatifçiliğini genel bir değerlendirmesini yapmış, kooperatifçiliğin sorunlarını ortaya koyarak çözümler önermiştir.

3. MATERYAL VE YÖNTEM

3.1. Araştırmada Kullanılan Materyal

Bu çalışmada yerfıstığı üreticilerinin ortak olduğu 422 sayılı Çukurova Pamuk, Yerfıstığı ve Yağlı Tohumlar Tarım Satış Kooperatifleri Birliği Anamur Kooperatifinin kooperatif ortak ilişkileri incelenmiştir.

Bu çalışmada ana materyal tabakalı örnekleme yöntemiyle seçilen, Yerfıstığı üreticilerinden anket yoluyla elde edilen bilgilerden olmuştur. Bununla birlikte, kooperatifin yıllık faaliyet sonuçları, ilgili kuruluşların yapmış oldukları çalışmalar ile konuyla ilgili olarak daha önce gerek akademik ve gerek uygulamaya yönelik bilimsel çalışmalardan faydalanılmıştır. Ayrıca Tarım ve Köy işleri Bakanlığı Anamur Tarım İlçe Müdürlüğü'nün kayıtları, Çukobirlik raporları ile ilgili teknik elemanların görüşleri özellikle popülasyondan örnek seçiminde ve anket uygulamasında esas alınmıştır.

3.2. Araştırmada Kullanılan Yöntem

Yapılan araştırmanın çeşitli safhalarında kullanılan yöntemler; işletmelerin seçimi ve anket uygulaması yöntemi kooperatif - ortak ilişkilerinin belirlenmesinde uygulanan yöntem olarak iki başlık altında toplanmıştır.

3.2.1. İşletmelerin Seçimi ve Anket Uygulamasında Kullanılan Yöntem

Araştırmada, ortak kooperatif ilişkilerinin saptan-

ması amacıyla kooperatif ortaklarından ana kitleyi temsil ederek bir örnek seçilmiştir. Anamur İlçesinde popülasyonu oluşturan kooperatifin ortak sayısı 1205' tir.

Seçilen ortakların, işletme arazi genişliği dikkate alınarak tesadüfi örnekleme yöntemiyle popülasyonu en iyi temsil edebilecek bir örnek seçilmiştir (1).

Örnek hacmi aşağıdaki formülle saptanmıştır.

$$n = \frac{\left(\frac{Z * S}{d} \right)^2}{1 + \frac{1}{N} * \left(\frac{Z * S}{d} \right)^2}$$

Formülde :

n = Örnek Hacmi

s = Standart Sapma

N = Ana Kitledeki İşletme Sayısı

Z = Standart Normal Dağılımda, Tablosunda Hata Terimine Karşılık Gelen Değer (1,96)

d = Hata Terimi Olup Tarım Ekonomisi Çalışmalarında Genellikle % 10 Olarak Alınmaktadır. (0,09371)

(1) INAN, İ.H., Çorlu İlçesi Seymen Köy Kalkınma Kooperatifinde Grup Tarımının Ekonomik Analizi, Türk Koop. Yay.,Yay No: 52, 1982, Ankara.

Çalışmada % 95 güvenirlilik esas alınmış ve % 5 hata payı ile çalışılmış olup z değeri ilgili tablodan 1,96 olarak bulunmuştur. Formülden ilgili değerler yerine konulduğu zaman üzerinde çalışılacak örnek hacmi 60 olarak bulunmuştur. olup, örneğe çıkan işletme ana popülasyonu oluşturan 1205 işletmenin sayısı % 5 ' dir.

3.2.2 Kooperatif Ortak ilişkilerinin Belirlenmesinde

Uygulanan Yöntem

Kooperatif - Ortak ilişkilerinin belirlenmesinde çalışmanın niteliğine göre hazırlanan anket formları, örneğe çıkan 60 kooperatif ortağı ile tek tek görüşülüp doldurularak değerlendirilmede kullanılmıştır.

Elde edilen bilgilerden ortakların çeşitli niteliklerine göre kooperatifle olan ilişkileri test edilmiştir. Bu işlemden Chi-Kare Bağımsızlık Testi kullanılmış ve bilgisayarda minitap paket programı ile sonuca gidilmiştir. Sonuçlar % 1 ve % 10 önemlilik düzeyinde ayrı ayrı test edilmiştir ve ilgili bölümlerde yorumlarıyla birlikte verilmiştir.

4. ARAŞTIRMA ALANI YÖRESİ HAKKINDA GENEL BİLGİLER

4.1. Doğal Yapı

4.1.1. Coğrafi Durum

İçel iline bağlı Anamur ilçesi, E 24 karayolu üzerinde olup, ilçe merkezinin denizden yüksekliği 25 m' dir. Araştırma yöresi İçel iline 230 km, Karaman' iline 238 km, Antalya iline 260 km, Ankara iline 580 km uzaklıktadır.

Anamur Anadolu yarımadasının en güney ucunda 36 derece 06 dak. Kuzey enlemi ile 32 derece 50 dak. Doğu boylamlarında yer alır. Anamur Orta Toros' ların güneyinde, Dragon çayı ve Sultansuyu nehirlerinin oluşturduğu platolardan meydana gelmiştir.

İlçe topraklarının önemli bir kısmını nehirlerin taşıdığı alüvyaller oluşturmaktadır. İlçe toprağının genel özelliği 20-30 cm kalınlığında killi, tınlı ve kalker oranının yüksek olmasıdır.

Ayrıca ilçenin ova kısmına ek olarak engebeli ve dağlık araziler de bulunmaktadır. Ovaların hemen ardından gelen Toroslar; Batısından Yalçın ve Karagedik dağları, kuzeyinde Haydar dağı, Doğusunda Azitepe Dağı yer almaktadır.

4.1.2 İklim

Araştırma alanı; Akdeniz iklim kuşağında yer almaktadır.

olup,kişlar ılık ve yağışlı, yazlar sıcak ve kuraktır. Anamur ovasının hemen bitiminde yer alan Taşeli Yaylası ve orta Toroslar ovayı soğuk rüzgarlardan korumaktadır.

Araştırma alanında yıllık ortalama yağış miktarı 1032,3 mm, ortalama rüzgar hızı 2.5 m/sn, ortalama toprak sıcaklığı 22.5 derece, ortalama nisbi nem % 64' tür. Ortalama açık gün sayısı 145, ortalama bulutlu gün sayısı 180,4, kapalı gün sayısı 39,9' dur.

İlçenin yıllık sıcaklık ortalaması 19,3 C°' dir. En düşük sıcaklık C°, 5.2.1950 - 4,7 C° tarihinde ve en yüksek sıcaklıkda ile 8.8.1956 tarihinde 44,2 C° görülmüştür. (Meteoroloji, Anamur).

Ortalama deniz suyu sıcaklığı 21,1 C°,en düşük deniz suyu sıcaklığı 16,4 C°,Ocak ve Şubat aylarında, en yüksek deniz suyu sıcaklığı 27,2 C°ile Ağustos ayında gerçekleşmektedir. Araştırma yöresinde don olayı çok azdır ve yılda birkaç günü geçmez.

4.1.3. Bitki Örtüsü

Anamur ilçesinin orman alanı 85366 Hektar. Bitki örtüsünün önemli bir kısmını Kızılcam, Titrek Kavak, Sımsır, Çınar, Tesbi, Pınar Meşesi, Kavak ve Makiler oluşturur. Toplam orman alanı içerisindeki taşlık ve kayalık alanlar 12214 hektardır. Buralarda ise sadece makiler yetişmektedir.

4.2. Nüfus Yapısı

1990 Yılı nüfus sayımına göre; İçel ilinin toplam nüfusu 1.266.995'dir. Bu nüfusun % 5,19 ' u Anamur ilçesinde yaşamaktadır. İlçenin toplam nüfusu 65.767 ' dir. Nüfusun 43,23' ünü oluşturan 28,432 kişi köylerde, geriye kalan % 56,77' si (37,335 kişi) ilçe merkezinde yaşamaktadır.

4.3. Araştırma Yöresinin Tarımsal Yapısı

İçel iline bağlı Anamur ilçesinde halkın temel geçim kaynağı tarımdır. Ancak tarımsal işletmelerin arazileri küçük ve parçalı olması nedeniyle mekanizasyona tam geçirilmiştir. Tarım işletmeleri küçük aile işletmeleri şeklinde olup, iş gücü olarak çoğunlukla insan ve hayvandan yararlanmaktadır.

Sulama, gübreleme ve ilaçlamaya önem verildiğinden , ürün verimleri yüksektir. Birim alandan alınan ürün miktarı buna paralel olarak artmıştır.

4.3.1. Arazi Yapısı

Anamur ilçesinin Arazi dağılımı Çizelge 4.1.' de verilmiştir.

Çizelge 4.1.' e göre Anamur ilçesinin Yüzölçümü 142.090 hektardır. İlçenin % 85,20' si tarım dışı alanları oluşturmaktadır. Geriye kalan %14.80' lik kısım da tarım arazisidir. Bunun % 10,90' ı kuru tarım, % 3,90 ' ı ise sulu tarımda kullanılmaktadır.

ilçenin tarım dışı alanlarınınin % 60'ını orman arazi-
si, % 15,70 ' ini çayır mera, % 8,60 ' ını kültür dışı arazi
% 0,90' ını yerleşim merkezleri ve diğer alanlar oluşturul-
maktadır.

Cizelge :4.1. Anamur İlçesi Arazi Varlığı ve dağılımı (1992)

Toplam Arazi Dağılımı	Arazi Miktarı	Oran (%)	Tarım Arazisi Dağılımı	Arazi Mik. (Hektar)	Oran (%)
Tarım Arazileri					
Kuru Arazi	15.458	10.90	Tarla arazisi	18499.40	87.96
Sulu Arazi	5.574	3.90	Sebze arazisi	1810.40	8.60
Toplam	21.032	14.80	Meyvelik	347.10	1.66
Tarım Dışı Araziler					
Orman Araz.	85.356	60.00	Narenciye	375.10	1.78
Çayır-Mera Arazisi	22.199	15.70			
Kültürdışı Arazi	12.214	8.60			
Meskun Arazi	1.28	0.90			
Toplam	121.05	85.20			
Toplam Arazi	42.090	100.00		21.032	100.00

Kaynak: Anamur Tarım İlçe Müdürlüğü Dosyaları

Toplam tarım arazisininin % 87,96' sını tarla arazisi,
% 8.60 ' nı sebze, % 1,66 ' sını meyve , % 1.78 ' ını naren-
ciye alanları kapsamaktadır.

4.3.2. Tarımsal Üretim

4.3.2.1. Bitkisel Üretim

İlçe Müdürlüğü' nün kayıtlarına göre toplam tarla ürünlerinin % 15,90 ' ını yerbıstığı oluşturmaktadır. Bu da yaklaşık olarak sulanabilir arazilerin % 47 ' sidir. İlçede yerbıstığı birinci ve ikinci ürün olarak buğday ve sebze ile Ekim nöbetine girmektedir.

İlçe' de en fazla üretimi yapılan buğday, çoğunlukla kıraç alanlarda yetiştirilmektedir.

Son 5 yılda yerbıstığı ekiliş alanları Çizelge 4.2.' de verilmiştir.

Çizelge: 4.2. Anamur Yerbıstığı Üretimi (1992)

YILLAR	ÜRETİMİ
1988	5430
1989	6100
1990	6000
1991	5743
1992	5764

Kaynak: Anamur Tarım İlçe Müdürlüğü Dosyaları (Muhtelif Yıllar)

İlçedeki kıraç arazilerde buğday, arpa, nohut, burçak ve yeşil mercimek üretimi yapılmaktadır. Çizelge 4.3 ' de Anamur ilçesinde üretilen tarla bitkilerinin ekim alanları üretim ve verim durumları verilmiştir.

Çizelge:4.3. Anamur İlçesinde Yetiştirilen Tarla Bitkileri Ekim Alanı, Üretim ve Verim Durumları (1992)

Ürün Çeşidi	Ekiliş (Ha)	Oran (%)	Üretim (Ton)	Verim (Kg/da)
Buğday	9343	56.68	17.752	190
Arpa	2560	15.53	4.096	160
Mısır	294	1.78	941	320
Nohut	645	3.90	587	91
Fasulye (Kuru)	121	0.73	286	195
Yeşil Mercimek	110	0.67	44	40
Burçak	163	0.99	67	42
Susam	527	3.20	516	93
Yer fıstığı	2620	15.90	5764	220
Patates	102	0.62	1683	1650
Toplam	16.485	100.00	--	--

Kaynak: Anamur Tarım İlçe Müdürlüğü Dosyaları

Anamur ilçesinde üretilen tarla bitkileri içerisinde buğday önemli bir yer tutmaktadır. Buğdayın toplam ekiliş alanı içerisindeki oranı % 56.68' dir. Bunu % 15.90' la yer fıstığı, % 15.53' le arpa ve diğer ürünler almaktadır.

4.3.2. Hayvansal Üretim

Anamur ilçesi hayvan varlığı Çizelge 4.4.' de verilmiştir.

Çizelge: 4.4. Anamur İlçesi Hayvan Varlığı (1992).

Hayvanın Cinsi	Hayvanın sayısı (Adet)
Siğır (Buzacağı, Dana)	6.600
inek	4.800
Öküz	2.073
Koyun	25.300
Keçi	57.000
Kümes Hayvanı	70.000
Kovan (Eski ve Yeni Tip)	7.233
At	47
Eşek	400
Katır	80

Kaynak: Anamur Tarım İlçe Müdürlüğü Dosyaları

Anamur ilçesinde tarım dışı arazi toplam arazinin % 85,20 ' sini oluşturmaktadır, Orman arazisi ve buna bağlı olarak Keçi üretimi fazladır.

Ayrıca çevrede orman alanının fazla olması arıcılığı da olumlu yönde etkilemiştir. İlçede öküz ve ineklerin büyük bir kısmı kara sabanla, toprak işlemede kullanıldığından, çoğunluğu yerli kara ırkindandır ve süt verimi çok düşüktür. Tarım İlçe Müdürlüğü suni tohumlama yöntemi ile hayvan ırkının geliştirilmesi ve süt verimi yüksek inekler elde etmek için çalışmalarını sürdürmektedir.

4.3.3. Makine Kullanım Düzeyi

Anamur ilçesinde tarımsal işletmelerin sahip olduğu alet ve ekipman Çizelge 4.5.' de verilmiştir.

Anamur ilçesinde 311 traktör bulunmaktadır. Yaklaşık 67 dekara bir traktör düşmektedir. Traktörler yük taşıma ve

ulaşım v.b. amaçlar için de kullanılmaktadır.

ilçede 5232 karasaban bulunmaktadır karasaban özellikle eğimli taşlık arazilerde kullanılmaktadır. Arazilerin çok parçalı ve eğimli olması mekanizasyonun gelişmesini olumsuz yönde etkilemiştir.

Çizelge: 4.5. Anamur ilçesi'nin Tarım Makinaları Varlığı (adet), (1992).

Kullanılan Makina	Sayısı
Kara Saban	5232
Bıçerdöver	5
Traktör	311
Römork	317
Pulvarizatör	3500
Harman Makinası	220
Gübre Atma Makinası	115
Mibzer	20
Pulluk	650
Su Pompası	1500
Su Tankeri	22

Kaynak: Anamur Tarım İlçe Müdürlüğü Dosyaları

4.3.4. Gübre ve Tohumluk Tüketimi

Çeşitler itibariyle ilçenin toplam gübre kullanımı Çizelge 4.6.'da ürünler itibariyle kullanılan tohumluk miktarıda Çizelge 4.7.' de verilmiştir.

Cizelge: 4.6. Tablo Anamur ilçesinin Gübre Kullanımı (1991).

Gübrenin Çeşidi	Miktarı (ton)	Oran (%)
A. Sülfat	502	10.44
A. Nitrat (% 26)	1325	27.55
A. Nitrat (% 33)	94	1.95
Üre	179	3.72
Triple	291	6.05
DAP (18-46-0)	529	11.00
15-15-15	772	16.05
20-20-20	513	10.67
P.Sülfat	511	10.63
P.Nitrat	93	1.93
Toplam	4809	100.0

Kaynak: Anamur Tarım İlçe Müdürlüğü Dosyaları

İlçede kullanılan 4809 ton gübrenin % 29.5' ini A. Nitrat oluşturmaktadır. Bunu sırayla 15 - 15 - 15 % 16.05, DAP(18-46-0) %11, 20-20-20 gübresinin oranı % 10.67 , P.Sülfat % 10.63, A.Sülfat % 10.44 oranında kullanılmaktadır.

Ayrıca, üre, P.nitrat ve Triple gübrelerinin ilçede kullanılan toplam gübre içindeki payı ise % 11.7' dir.

Cizelge: 4.7. Anamur ilçesinde Tohumluk Kullanımı (1991).

Ürün Çeşidi	Miktar (Ton)	Oran (%)
Buğday	1682	75.05
Arpa	46	2.13
Yerfıstığı	131	6.07
Burcak	23	1.06
Susam	5	2.01
Mercimek	8.8	4.08
Patates	204	9.48
Fasulye	11	5.20
Toplam	2155	100.00

Kaynak: Anamur Tarım İlçe Müdürlüğü Dosyaları

ilçede kullanılan 2155 ton tarla bitkileri tohumunun % 78.05 ' ini Buğday, % 9.48' ini Patates, % 6.07 ' sini de yarfıstığı tohumu oluşturmak. Bunlardan başka arpa, nohut, burçak, fasulye, mercimek ve susam tohumları toplam ağırlık içerisinde % 4.32' lik orana sahiptir.

4.3.5. Tarımsal Mücadele Çalışmaları

Anamur ilçesinde entansif tarım yapıldığından ,ilac kullanımı yaygındır. Özellikle tahıl üretiminde herbisit kullanılmaktadır. 18499 hektarlık alanda yapılan yabancı ot mücadelesinde kullanılan herbisit miktarı 12,720 Litre' dir. insektisit kullanımı ise daha çok seracılık ve narenciye üretimindedir. ilçede kullanılan intektisit miktarı 7300 kg' dır. Ayrıca 5000 Lt yazlık yağ, 4700 kg fungusit tüketilmektedir.

4.8. Anamur ilçesinde Tarımsal Kooperatifçilik

Anamur ilçesinde tarımsal kooperatifler üç başlık altında toplanabilir.

1. Anamur Tarım Kredi Kooperatifi
2. 422 Sayılı Çukobirlik Anamur Kooperatifi
3. Köy Kalkınma Kooperatifleri

4.3.6.1. Anamur Tarım Kredi Kooperatifi

Türkiye' de Tarım Kredi Kooperatiflerinin 2307 Lokal

kooperatifi 16 Bölge Birliği ve 1.5 milyon ortağı bulunmaktadır. Anamur ilçesinde 1979 yılında, Mersin Bölge Birliğine bağlı olarak 2404 sayılı Anamur Tarım Kredi Kooperatifi kurulmuştur. Halen 556 üyesi vardır. Ortaklarına % 36 - % 45 arasında değişen faiz oranları ile işletme ve yatırım kredisi vermektedir. Kooperatifiin kredi miktarı Çizelge 4.8.' de verilmiştir.

Çizelge:4.8. Anamur Tarım Kredi Kooperatifi' nin Kullandırdığı Tarımsal Krediler (1992).

Kredi Konusu	Miktarı (Adet)	Kredi Tutarı (TL)	Oran(%)
Tohumluk Krediler	630	139.368.000	4.00
Gübre Krediler	104	85.300.000	2.45
Zirai Mücadele Kred.	27	68.217.000	1.96
Hayvan Yemi Kred.	152	166.600.000	3.35
Sera Örtüsü kred.	78	919.633.000	26.41
Sera Demiri Kred.	300	600.000.000	17.23
Traktör	1 Adet	60.000.000	1.72
Diğer işletme kred.	300	1.493.765.710	42.90
TOPLAM		3.481.765.710	100.00

Kaynak: Anamur Tarım Kredi Kooperatifi Dosyaları

Tarım Kredi Kooperatifiinin verdiği kredilerin % 42.90' ını işletme kredileri, % 26.41 oranında sera örtüsü ve % 17.23' lük bir oranı ise sera demiri için verilen krediler oluşturmaktadır. Ayrıca tohum, gübre, zirai ilaç, hayvan yemi ve traktör alımı için çiftçilere krediler vermektedir.

4.3.6.2. Cukrova Pamuk, Yerfıstığı ve Yağlı Tohumlar Tarım Satış Kooperatifleri Birliği Anamur Kooperatifi

Araştırma konusu olan Cukobirlik Anamur Tarım Satış Kooperatifi' nin 1205 ortağı bulunmaktadır. 1968 yılına kadar Yerfiskobirliğe bağlı olan yerfıstığı pazarlaması ile uğraşan kooperatif, 1988 yılında Cukobirlik' le Yerfiskobirliğin birleşmesinden sonra, Cukobirlikte üretilen çeşitli ürünlerin satışını da yapmaktadır. Ortaklar bu ürünleri düşük fiyatlarla almaktadırlar.

4.3.6.3. 1163 Sayılı Yasaya Bağlı Olarak Çalışan Koop.

Anamur ilçesinde 9 tane Köy Kalkınma Kooperatifi ve 1 tane de Balıkçılık Kooperatifi bulunmaktadır. Faal olarak çalışanlar ise Akine Köyü Kalkınma Kooperatifi, ile Anamur Balıkçılar kooperatifidir. Diğerleri ise faal olarak çalışmamaktadır.

Balıkçılık kooperatifi, ortaklarının ürünlerinin depolanması ve pazarlanması konusunda çalışmaktadırlar.

Akine Köyü Kalkınma Kooperatifi ise sadece arıcılık konusunda çalışmaktadır. Ürünlerin toplanması ve pazarlanması konularında faaliyet göstermektedir.

5. KOOPERATİFÇİLİĞİN TANIMI VE İLKELERİ

5.1. Kooperatifçiliğin Tanımı

Kooperatifçiliğinin çeşitli tanımları vardır 1163 sayılı kooperatifler Kanununun 1. maddesinde kooperatifçilik şöyle tanımlanmaktadır. Kooperatif, ortakların belirli ekonomik yararlarını ve özellikle meslek ve geçimlerine ait ihtiyaçlarını karşılıklı yardım ve kefalet suretiyle sağlayıp korumak amacıyla kurulan değişir ortaklı ve değişir sermayeli oluşumlardır (Mülayim, 1992).

İNAN Kooperatifi ortak çıkarlara sahip bireyler arasındaki dayanışmaya ve karşılıklı yardımlaşma ilkesine dayanan ekonomik işbirliği biçiminde tanımlamaktadır (İNAN, 1992).

Kooperatifler fertlerin sosyal ve ekonomik ihtiyaçlarını karşılamaktadır. Kâr yerine hizmeti ön plana alan örgütlerdir.

Üreticilerin karşılıklı yardım, dayanışma ve kefalet suretiyle çalışmalarını ile ilgili gereksinimlerini karşılamak ürünlerini daha iyi şartlarda değerlendirmek ve ekonomik yararlarını korumaktır.

5.2. Kooperatifçilik ilkeleri

Kooperatifçilik ilkeleri kaynağı 1844 yılında İngiltere'nin Rochdale kasabasında dokuma işçilerinin kurmuş oldu-

bu tüketim kooperatifinin ilkelerinden çıkarılmıştır.

Kooperatifçilik ilkeleri, uluslararası Kooperatifler Birliği (International Cooperative Alliance) tarafından yeniden gözden geçirilerek 1966 yılında Viyana' daki kongrede belirlenmiş ve bütün ülkelerce kabul edilmiştir.

5.2.1 Serbest Giriş İlkesi

Kooperatife giriş, kooperatif hizmetlerinden yararlanmak isteyen ve ortaklığın getirdiği sorumlulukları kabul eden herkes kooperatife girebilir.

Kooperatife girişte sosyal, politik, ırk, veya dinsel yönden bir ayırım yapılamaz. Anasözleşmede yazılı olan şartlara taşıyanların kooperatife girebileceği belirtilmektedir. Bu ilke aynı zamanda ortağın kooperatiften serbestçe çıkabilmesini de ifade etmektedir.

5.2.2. Demokratik Yönetim İlkesi

Kooperatif ortaklarının yönetim ve denetim kurullarını seçme ve bu kurullara seçilebilme hakkını ifade eder. Her ortağın bir oy hakkı vardır. Ortaklar Kooperatif yöneticilerini denetleyebilir ve gerekirse onları değiştirebilirler

Demokratik yönetim ilkesi, kooperatifçiliğin temeli-

ni oluşturan ve kooperatifleri ticari şirketlerden ayıran önemli bir özelliktir.

5.2.3. Ortak Sermayesine Sınırlı Faiz Verilmesi İlkesi

Kooperatif semayeye kâr yerine sınırlı bir faiz verilebilir. 1163 Sayılı Kooperatifler Kanununa göre en fazla % 7 faiz verilebilmektedir. Buradan ortak sermayesine mutlak faiz verilmesi gerektiği anlaşılmamalıdır. Verilecek faiz oranı sınırlı olmalıdır.

5.2.4. Risturn Dağıtılması İlkesi

Ortakların Kooperatif hizmetlerinden yararlanma oranında, yıl sonu işletme kârından aldıkları paydır. Risturn bir nevi zorunlu tasarruftur ve sermaye birikmesine yardım eder. Bu ilkeye göre risturn olarak tanımlanan kooperatif kârından dağıtılacak kısmı ortakların sermayelerine göre değil, belli bir dönem itibariyle ortaklar tarafından kooperatife teslim edilen ürün, kooperatiften satın alınan araç ve gereç ya da kooperatif hizmetlerinden yararlanma ölçüsüne göre ortakların aldıkları paydır.

5.2.5. Kooperatifçilik Eğitimi İlkesi

Kooperatif ortaklarının belirli bir eğitim düzeyine sahip olması, yönetimde kooperatifin etkinliğini arttırıcı olumlu bir faktördür. Eğitim düzeyi düşükse, anasözleşmeyi oku-

ma, kooperatif hesaplarını denetleme v.b. ilkelere dolaylı olarak kooperatifin sağlıklı gelişmesinde engelleyici bir rol oynar.

Kooperatifler ortaklarına ve yöneticilerine kooperatifçilik konusunda kurslar, seminerler düzenlemek suretiyle eğitim faaliyetinde bulunabilirler.

5.2.6. Kooperatiflerle işbirliği ilkesi

Kooperatifler ortaklarına yararlı hizmetler sunabilmek amacıyla diğer kooperatiflerle işbirliği yapmalıdır. Birim kooperatifler yatay birleşme yoluyla, bölge birlikleri ve ulusal birliklerle işbirliği yapabilirler. Kooperatifler arası işbirliği ile dünya ticaretine ve barışa katkı sağlanabilir.

6.TARIM SATIŞ KOOPERATIFLERİ

Kooperatif, çalışma konusuna giren ürünlerin nitelikleri gereği olarak ve bu ürünlerin daha iyi muhafaza edilmesine, toptan ve parakende satış için piyasa alışkanlıklarına uygun hale getirilmesine yönelik depo ve ilk işleme hüviyetindeki işletmeler ile ambalajlama gibi tesisleri kurmalıdır. Tarım Satış Kooperatifleri Anasözleşmesinde belirtildiği gibi bu kooperatifler aşağıdaki çalışmalarını yürütmektedir.

a- Ortakların ürünlerini daha iyi şartlarda değerlendirmesine çalışmak, bu konuda gerekli her tedbiri almak

b- Ortakların ve ortak olmayan üreticilerin tarımsal üretim faaliyetleri ile ilgili ihtiyaçlarını karşılamak gerektiğinde ortaklarını kredi ile desteklemek,

c- Yüksek Planlama Kurulu tarafından görevlendirildiğinde, üreticilerden Devlet adına destekleme alımında bulunmak ve bununla ilgili işleri yapmak

Kooperatif faaliyet konusuna giren hususlarda ithalat yapabileceği gibi, Devlet adına ithalat yapmakla da görevlendirilebilir.

Kooperatifin Diğer Çalışma Konuları ;

a- Devlet adına veya kendi nam ve hesabına ortak olmayan üreticilerden ve serbest piyasadan çalışma konusuna

giren veya girmeyen ürün alımında bulunmak, bu ürünlerin iç ve dış piyasalarda değerlendirilmesini sağlamak,

b- Satın alma, depolama, ürün standardizasyonu, işleme, ambalajlama, nakletme ve benzeri işleri yapmak ve bu konularda en uygun tedbiri almak,

c- Ürün ve mamüllerin iç piyasalarda satışı yanında ihracatına da önem vermek, bu amaçla devamlı olarak piyasa araştırmalarında bulunmak, yurt içinde bayilik ve temsilcilikler kurmak,

d- Sanayi ve Ticaret Bakanlığı' nın izniyle üretimi artırıcı faaliyetlerde bulunmak, bu konudaki çalışmalara katılmak

e- Üreticilerin mesleki bilgilerini artırmak, bu amaçla kurslar açmak, seminerler düzenlemek, yabancı ülkelerdeki benzeri kuruluşlarla işbirliği yapmak, tanıtıcı ve eğitici faaliyette bulunmak,

f) Kendi nam ve hesabına veya Devlet adına satın aldığı ürünlerin ve sahibi olduğu menkül ve gayrimenkullerin sigorta işlemlerini yapmak, üreticilerin sigorta konusuna giren varlıkları için sigortacılık hizmetlerini yürütmek.

Küçük ve orta büyüklükteki büyüklükteki işletmeler pazarlama hizmetlerini yerine getirecek ekonomik güçten yoksundurlar. Çağımızda ürünün pazarlanması, yatırım ve uzmanlık isteyen bir alan olmuştur.

Tarım Satış Kooperatiflerinin amacı ortakların ürünlerini en iyi şekilde değerlendirerek üretici ve tüketici fiyatları arasında oluşan fiyat farkını minimum düzeye indirmek. Ayrıca ürün fiyatlarının stabil olmasını sağlayarak ürün piyasasını düzenlemektir.

Ülkemizde pazarlama konusunda çalışan tarım satış Kooperatifleri 2.11.1935 gün ve 2834 sayılı yasaya göre kurulmuşlar ve 1935 yılından 1984 yılına kadar bu yasaya göre çalıştırılmışlardır. 1984 yılında çıkarılan 237 sayılı kanun hükmünde kararname ile devletin tarım satış kooperatiflerinin yönetimindeki kontrolü artmıştır. Bu kararname 1985' de Meclisten geçerek 3186 sayılı yasa haline gelmiştir. Tarım satış kooperatiflerinin kuruluş amaçları arasında yukarıda açıklandığı gibi ürünün işlenmesi, düzenli sürüm ve iç ve dış piyasaya satışı, piyasanın düzenlenmesi, ürünlerin kalitesini yükseltmek ve maliyeti düşürmek, ortaklara üretimde ihtiyaçları olan her çeşit alet ve araçları ucuza sağlamak gibi önemli ve çeşitli konular yer almakta ise de, uygulamada bu kooperatifler pazarlama fonksiyonlarından yalnızca biri olan satış hizmetine daha fazla ağırlık vermişlerdir (İNAN, 1992).

Türkiye' de tarım satış kooperatifleri yerfıstığı, pamuk, üzüm, incir, soya, kolza, zeytin, zeytinyağı, fındık, fıstık, gülyaağı, turuncgil, yaşı, sebze ve meyve, yağlı tohumlar, süt ve mamülleri, tiftik, yapağı v.b. çeşitli tarım ürünlerinin üreticilerden alımı ve değerlendirilmesi konularında faaliyet gösterir.

Türkiye’ de tarım satış kooperatiflerinin ve bu kooperatiflere ortak olanların sayısı hızlı artış göstermiştir. Örneğin 1937 yılında sadece 15 olan kooperatif sayısı 1950’ de 131’ e, 1960’ da 214’ e 1987’ de ise 461 ’ e yükseltmiştir. 1937 - 1987 yılları arasında geçen 50 yılda tarım satış kooperasi birliklerinin sayısı 3 ’ den 21’ e yükselmiştir (INAN 1992).

7. ÇUKOBİRLİK ANAMUR TARIM SATIŞ KOOPERATİFİNDE YÖNETİM VE ORGANİZASYON

7.1. Kooperatifin Kuruluşu ve Amacı

İçel iline bağlı Anamur ilçesinde Türkiye' nin en kaliteli yerfıstığı üretilmektedir (KONGAR, 1974). Sulanabilir tarım alanlarının % 47' si yerfıstığı yetiştiriciliğinde kullanılmaktadır.

Türkiyenin yerfıstığı üretimi 1990 yılı itibariyle 63.000. ton' dur. Üretimin 1/3 ' ü (yaklaşık olarak 20.800 tonu)İçel ilinde üretilmektedir. Türkiye' nin toplam yerfıstığı üretiminin % 10 ' u Anamur ilçesinde üretilmektedir. Anamur' da üretilen yerfıstığı miktarı yıllara göre değişiklik göstermektedir. Birlikte 6.000. ton dolayındadır.

Yerfıstığının pazarlama sorunlarının çözümü amacıyla 1968 yılında merkezi Mersin' de olan Yerfıstığı Tarım Satış Kooperatifleri Birliği kurulmuştur.

180 ortakla kurulan kooperatifin şu an 1205 ortağı bulunmaktadır. Kooperatifin ortak sayıları Çizelge 7.1.' de verilmiştir.

Kooperatif, yerfıstığının iyi bir şekilde değerlendirerek iç ve dış piyasaya pazarlamayı ve bu konuda gerekli sanayii kurmayı amaçlamıştır. Ayrıca üreticiye kredi, alet, ekipman v.b. üretim girdilerinin temini konusunda çiftçiye yardımcı olmak için kurulmuştur.

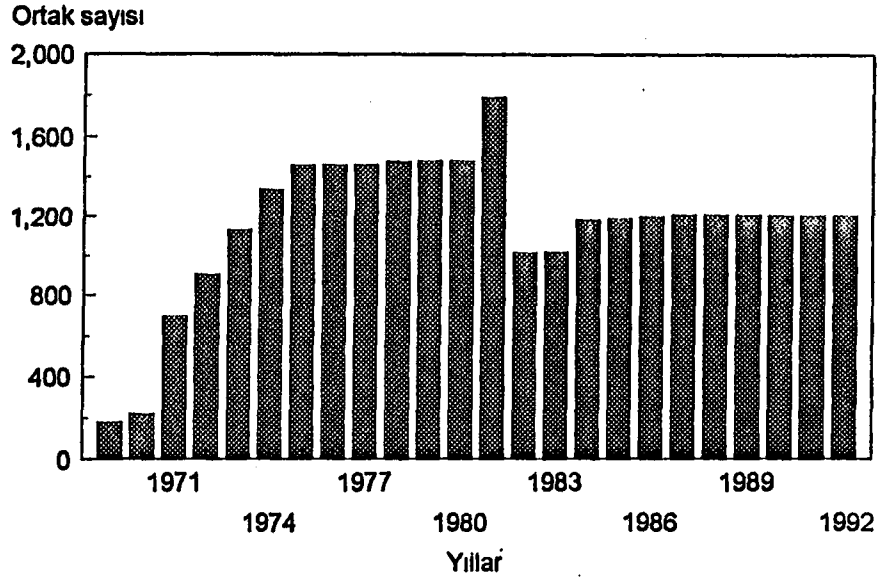
Tablo:7.1. Kooperatifin Kuruluşundan İtibaren Ortak Sayıları (1992).

<u>Yıllar</u>	<u>Ortak Sayısı</u>	<u>İndeks</u>
1969	180	100
1970	218	121
1971	696	387
1972	905	503
1973	1129	627
1974	1335	742
1975	1459	811
1976	1459	811
1977	1462	812
1978	1478	821
1979	1479	822
1980	1481	823
1981	1789	994
1982	1016	564
1983	1018	566
1984	1184	658
1985	1189	661
1986	1198	666
1987	1207	671
1988	1206	670
1989	1206	670
1990	1205	669
1991	1205	669
1992	1205	669

Kaynak: Yerfiskobirlik Kayıtları (Muhtelif Yıllar)

Tablo 7.1.' e bakılacak olursa, 1968' den 1981 yılına kadar ortak sayısında hızlı bir artış görülmektedir. 1968 yılında 180 olan ortak sayısı 1981 yılında 1789' a ulaşmıştır, indeks 100' den 994' e çıkmıştır. 1982 yılında ortak sayısı 1016' ya indeks 566' ya düşmüştür. 1969' dan 1981 yılına kadar kooperatif başarılı çalışmıştır ve kooperatife ilginin sürmesini sağlamıştır. 1981' den 1992 yılına kadar geçen 11 yıllık sürede ortak sayısında bir artış olmamıştır. Ayrıca Kooperatifin Çukobirlik le birleşmesi de ortak sayısını arttıramamıştır.

Grafik: 1.Ortak Sayısındaki Değişimler

1968 yılında 180 ortakla kurulan kooperatifin 1981 yılına kadar ortak sayısında devamlı bir artış görülmüştür. (Çizelge 1). Grafik 1' de görüldüğü gibi 1981 yılında itibaren ortak sayılarında 1984' e kadar hızlı bir azalış göstermiştir.

1984 yılında 1992 yılına kadar ortak sayılarında önemli bir değişiklik görülmemektedir. Ortak sayısı yarıştığı fiyatlarının yüksek olduğu 1980, 1981 yıllarında yükselmiş diğer yıllarda fiyatların düşük olması sonucu ortak sayısı azalmıştır.

7.2. Yerfiskobirlikle Çukobirliğin Birleşmesi

Çukurova pamuk, Yerfıstığı ve Yağlı Tohumlar Tarım Satış Kooperatifleri Birliği T.C. Sanayi ve Ticaret Bakanlığı Teşkilatlandırma Genel Müdürlüğü 28.2.1988 tarih ve 11-2-2 sayılı telexs talimatı doğrultusunda 1.3.1988 tarihinde itibaren Yerfiskobirliğin Çukobirlikle birleşmesi sağlanmıştır. 3186 sayılı kanunun 25, Tarım Satış Kooperatifleri Birliği Ana Sözleşmesi 79. ve 89. maddeleri gereğince Çukobirlik ortak faaliyet gösteren yerfiskobirliğin, 1 Temmuz 1989' da tüzel kişiliği sona erdirilmiştir.

Yerfiskobirliğin Çukobirlik yapısına alınmasıyla Birliğin çalışma konusuna yerfıstığı da eklenmiştir. Kooperatifinin ismi " Çukurova Pamuk, Yerfıstığı ve Yağlı Tohumlar Tarım Satış Kooperatifleri Birliği" şeklinde değiştirilmiştir.

7.3. Çukobirlik

1940 yılında Adana' da kurulmuştur. Kısa adı "Çukobirlik olan Çukurova Pamuk, Yerfıstığı ve Yağlı Tohumlar Tarım Satış Kooperatifleri Birliği" 41 Kooperatif, 16 işletme ve merkez entegre tesisleri ile Antalya' dan, Nusaybin' e kadar tüm Güney ve Güneydoğu Anadolu bölgelerinde üretici ve tüketiciye hizmet veren 6000 çalışanı ve 53000 ortağı ile Türkiye'nin önde gelen kuruluşları arasındadır.

Alımını yaptığı pamuk, soya fasulyesi,ve yerfıs-

tığı ürünlerinden sağladığı gelirlerle birlikte; 16 işletmede hazır giyim ve diğer pamuklu kumaş, iplik, v.b., ayrıca yerfıstığı, soya, çiğit, hamyağı küspeden de gelir elde etmektedir. Birliğin önemli çalışmaları arasında, yüksek verim ve kaliteli tohumluk sayesinde çiftçilerin kaliteli ve yüksek verimli ürün elde etmelerine yardımcı olmak ve gelir seviyelerini yükseltmektir.

Ortakların ihtiyaç duyduğu üretim girdileri gübre, ilaç v.b. gereksinimlerini fiyatının altında alabilmesini sağlamaktadır.

Birliğin merkezi entegre tesislerinde 100800 iğlik ortalama 20 numara ipliğe göre 13000 ton/yıl kapasiteli iplik fabrikası bulunmaktadır.

54 milyon m/yıl kapasiteli dokuma, 14000 m/gün kapasiteli basma fabrikası, 120000 ton/yıl kapasiteli yağlık çiğit fabrikasına sahiptir.

İşletmeler de üretilen ürünlerinin yurt içi ve yurt dışı satışlarını gerçekleştirmektedir.

7.4. Birliğin Faaliyet Alanı

Kooperatif satın alındığı ürünleri en iyi şartlarda değerlendirebilmek amacıyla gerekli tedbirleri almak için aşağıdaki konular da çalışmaktadır.

a) Çukobirliğe bağlı kooperatiflerin ortakları ile ortak olmayan diğer üreticilerin tarımsal üretim faaliyetleri ile ilgili ihtiyaçlarının karşılanması için çalışmalar yapmak,

b) Üreticilerden Devlet adına destekleme alımında bulunmak ve bununla ilgili işleri yürütmek,

c) Satın alma, işleme, ambalajlama, nakletme, ve benzeri işleri yapmak ve uygun tedbirleri almak,

d) Ürün ve mamüllerin iç piyasalarda satışı yanında, devamlı olarak piyasa araştırmasında bulunmak, yurt içi ve dışında gerektiğinde bayilik ve temsilcilikler açmaktır.

7.5. Kooperatif Yönetim

Yönetimin temel fonksiyonları uygulama alanı ne olursa olsun, sırası ile karar verme, personel yönetimi, plânlama, kontrol, haberleşme ve yöneltmedir (Kayhan, 1991).

Kooperatifin yönetimle ilgili çalışmaları bir kooperatifin yasalar ve para ilgili işleri, her türlü hesabın tutulması, muhasebe kayıtlarının tutulması ve korunması, ortaklarla ilişkileri, ortak üreticilere üretim girdilerinin sağlanması ürünlerin satın alınması, pazarlama, nakliye, kontrol ve düzenleme gibi çalışmalardır (Arman ve Koral, 1978).

422 sayılı Çukobirlik Anamur Kooperatifi kendi or-

ganlarınca yönetilir. Ortaklar genel kurulu oluşturur, genel kurul, yönetim ve denetleme kurullarını seçer. Kararlar genel kurulda alınır. Yürütme yönetim kurulunca yapılır. Ancak işlerin takibi ve düzenlenmesi merkezi Adana' da bulunan ÇUKO BİRLİK tarafından atanan müdür tarafından sürdürülür.

7.5.1. Genel Kurul

Çukobirlik Anamur Kooperatifi olağan genel kurulu her yıl, 1163 sayılı Kooperatifler Kanununda belirtilen tarihler arasında yapılır. Genel Kurulda her ortağın 1 oy hakkı vardır. Ortaklar genel kurulca kooperatifin yaptığı çalışmaları, yönetim kurulunu eleştirebilir ve önerilerde bulunabilir.

7.5.2. Yönetim Kurulu

Yönetim Kurulu Genel kurulca seçilen 5 asil ve 5 yedek üyeden oluşmaktadır.

Çukobirlik Anamur Kooperatifinde yönetim kurulunun yaş ortalaması 48' dir. Yönetim Kurulu üyelerinin 1' i orta okul mezunu, diğer 4' ü ilk okul mezunudur. Kooperatif müdürü Çukobirlik' ce atanmaktadır, çiftçi değildir. Kooperatifin idari ve mali işleri, yönetim kurulu üyelerinin onayı ile kooperatif müdürü tarafından yürütülmektedir.

Kooperatif ortaklarının bir kısmı ; müdürün yönetim kurulu başkanından daha fazla yetki sahip olmasından dolayı Kooperatifi devlet kuruluşu gibi görmektedirler.

7.5.3. Denetleme Kurulu

Çukobirlik Anamur Tarım Satış Kooperatifinin denetim kurulu 3 asil 3 yedek üyeden oluşmaktadır. Denetim kurulu üyelerinin 3' ü de Kooperatifçilik yönetmelikleri konusunda eğitimlerini yetersiz görmektedirler. Yönetim kurulu üyeleri ve müdürle ilişkileri iyidir. Denetim kurulu üyelerinin ortak şikâyeti evrakları incelerken, kooperatifçilik bilgilerinin olmamasından dolayı zorlanmalarıdır.

B. YERFISTIĞININ EKONOMİK DURUMU

B.1. Yerfıstığının Ekonomik Önemi

Yerfıstığı, meyvelerini toprak içerisinde oluşturan baklagillerden yıllık bir bitkidir. % 40 - 60 oranında yağ, % 25 - 30 oranında protein içerir. 100 gr yerfıstığında 600 kalorilik enerji vardır.

İnsan sağlığı için önemli olan yerfıstığının yağı alındıktan sonra geriye kalan küspesi iyi bir keşif yem , sap ve yaprakları ise buğday samanından daha değerli kaba yemdir. Kabukları ise sunta sanayiinde ve yakacak olarak kullanabilmektedir.

Yerfıstığı ikinci ürün olarak ekildiğinden, üreticilere ek gelir sağlamaktadır. Kendisinden sonra ekilecek bitkiye havalandırılmış, besince zengin bir toprak bırakır. Yerfıstığı Avrupa'da; yağ sanayiinde ve cerezlik olarak kullanılmaktadır. Türkiye'de ise iç ve kabuklu kavrulup cerezlik olarak tüketilmekte iken, bazı özel kuruluşlar yerfıstığının işleyerek iç ve dış pazarlara sunmaya başlamışlardır.

Yağ sanayiinin hammaddesi olması, insan beslenmesinde üstün yeri, hayvancılıkta iyi bir yem maddesi olması ve üreticilere birim alandan diğer ürünlere göre daha fazla kâr getirmesi yerfıstığının insan sağlığına ve ülke ekonomisine katkı sağlayacağını ortaya koymaktadır. Bu nedenle ekim alanı hızla yayılan bu bitkinin pazarlama sorunlarının çözümlene-

bilmesi için her türlü önlemlerin alınması faydalı olur.

8.2. Üretim Durumu

8.2.1. Dünya Üretimi

Ülkeler itibariyle yerfıstığı Üretimi Çizelge 8.1. de ekim alanları ise Tablo 8.2 'de gösterilmiştir. Ayrıca verim durumu Çizelge 8.3.' te gösterilmiştir.

Çizelge: 8.1. Dünya Yerfıstığı Üretimi

ÜLKELER	ÜRETİM			
	1989/90 (Ton)	Oran (%)	1990/91 (Ton)	Oran (%)
Senegal	582	3.66	500	3.13
Güney Afrika	116	0.75	79	0.49
Sudan	171	1.08	250	1.57
Zaire	285	1.79	300	1.88
A.B.D	1.357	8.55	1.225	7.67
Arjantin	221	1.39	240	1.50
Brezilya	91	0.57	105	0.66
Nijerya	307	1.93	367	2.29
Çin Halk cum.	3.754	23.64	4.600	28.80
Hindistan	5.662	35.66	5.000	31.30
Endonezya	610	3.84	635	3.97
Taylana	120	0.76	124	0.78
Vietnam	142	0.89	147	0.93
Türkiye	63	0.39	60	0.37
Diger Ülkeler	2398	15.10	2341	14.66
DÜNYA TOPLAMI	15.878		15973	

Kaynak: Çukobirlik kayıtları (1990,1991)

Dünya yerfıstığı Üretimi yaklaşık 16 milyon ton olup en büyük üretici ülkeler sırasıyla Hindistan, Çin Halk Cumhuriyeti ve Amerika Birleşik Devletidir. 1991 / 1992 sezonunda

Dünya üretimi yaklaşık 15.973.000 ton' dur.

Cizelge: 8.2. Dünya Yerfıstığı'nın Ekim Alanları (1991)

ÜLKELER	ÜRETİM			
	1989/90	Oran (%)	1990/91	Oran (%)
Senegal	765	3.80	840	4.23
Güney Afrika	153	0.76	88	0.44
Sudan	500	2.49	530	2.67
Zaire	570	2.83	575	2.89
A.B.D	666	3.32	732	3.68
Arjantin	171	0.85	214	1.08
Brezilya	90	0.45	100	0.50
Nijerya	515	2.56	563	2.83
Çin Halk cum.	2.946	14.65	3.100	15.59
Hindistan	8.707	43.28	8.150	41.00
Endonezya	628	3.12	640	3.22
Taylana	128	0.64	130	0.65
Vietnam	208	1.03	215	1.08
Türkiye	25	0.12	23.5	0.12
Diğer Ülkeler	4.044	20.10	3.979,5	0.59
DÜNYA TOPLAMI	20.115		19.881	

Kaynak: Çukobirlik kayıtları

Ülkeler itibarıyla ekim alanları incelendiğinde en fazla üretimi yapan Hindistan'ın ekim alanlarında % 41.00'lik bir payla ilk sırayı aldığı, bu ülkeyi Çin Halk Cumhuriyeti, Senegal, A.B.D, Endonezya ve Zaire' nin takip ettiği görülmektedir. 1991 / 1992 döneminde Dünya yerfıstığı ekim alanı 20.224.000 Ha dır.

Cizelge:8.3. Dünya Yerfıstığı Verim Durumu

ÜLKELER	YERFISTIĞI VERİMİ (KG/HA)	
	1989/90	1990/91
Senegal	765	600
Güney Afrika	760	890
Sudan	340	470
Zaire	500	520
A.B.D.	2.040	1.670
Arjantin	1.290	1.120
Brezilya	1.010	1.050
Nijerya	600	650
Çin Halk Cum.	1.270	1.480
Hindistan	650	610
Endonezya	970	990
Tayland	940	950
Türkiye	2.520	2.520
Diğer Ülkeler	600	600
DÜNYA TOPLAMI :	790	800

Kaynak : Cukobirlik kayıtları (1990-1991)

Dünya ülkeleri içerisinde verim yönünden ilk sırayı A.B.D. almaktadır ve 1989/90 ' da A.B.D yaklaşık 2000 kg/ha verim elde etmiştir. A.B.D. 'ni 1500 kg ile Çin Halk Cumhuriyeti, 1200 kg ile Arjantin 1000 kg ile Brezilya ve Endonezya takip etmektedir. Dünyada en fazla yerfıstığı ekim alanına ve üretimine sahip olan Hindistan 'da ise verim ancak 600 - 650 kg/ha kadardır. Dünya verim ortalaması ise 800 kg/ha civarındadır.

Ülkemizde yerfıstığı verimi Dünya ortalamasının çok üzerindedir. 1991 yılı ortalamasının çok üzerindedir. 1991 yılı ortalama verimi 2550 kg/ha' dır.

8.2.2. Türkiye Üretimi

1969 yılından 1990 yılına kadar Türkiye ' nin yerfıstığı ekim alanı, üretim ve verim durumu Tablo: 8.4' de verilmiştir.

Çizelge:8.4. Türkiye Yerfıstığı Üretimi

Yıllar	Ekiliş Alanı (Ha)	Üretim (Ton)	Verim (kg/ha)
1969	13 000	38 000	2533
1970	15 000	37 000	2467
1971	17 600	45 000	2557
1972	18 500	42 000	2270
1973	19 000	44 000	2316
1974	18 000	44 000	2444
1975	18 000	40 000	2222
1976	20 000	54 750	2738
1977	21 700	50 000	2304
1978	22 000	52 000	2364
1979	25 000	57 500	2300
1980	19 000	41 000	2158
1981	25 000	57 000	2286
1982	24 000	50 000	2083
1983	24 000	50 400	2100
1984	23 000	47 500	2065
1985	21 000	59 000	2783
1986	22 000	50 000	2273
1987	32 100	80 000	2492
1988	23 500	60 000	2553
1989	20 000	50 000	2500
1990	25 000	63 000	2520

Kaynak : Çukobirlik Kayıtları (Muhtelif Yıllar)

Yerfıstığı elde edildiği ülkemizde ekim alanlarında fazla bir artış olmamasına karşın verim artışından dolayı yerfıstığı üretimi artmıştır. Çizelge 8.5.' de üretim miktarları illere göre verilmiştir.

Cizelge :8.5. Üretimin illere Dağılımı

EKİM ALANI				
İLLER	ÜRETİM YILI	(Ha)	ÜRETİM (TON)	DEK.VERİM (KG)
ADANA	1986	8.700	24.000	275
	1987	10.200	25.500	250
	1988	7.500	20.000	266
	1989	6.200	17.000	274
	1990	8.000	20.500	256
IÇEL	1986	9.700	21.340	220
	1987	10.200	22.440	220
	1988	8.700	21.500	247
	1989	7.300	17.200	235
	1990	9.000	20.800	231
ANTALYA	1986	4.200	9.800	233
	1987	4.520	11.350	250
	1988	3.300	8.300	251
	1989	2.600	7.200	257
	1990	3.500	8.500	242
HATAY	1986	4.700	6.200	132
	1987	5.200	10.200	196
	1988	3.500	7.700	220
	1989	2.900	5.800	200
	1990	3.500	7.700	220
AYDIN	1986	810	2.100	259
	1987	900	2.500	277
	1988	900	2.500	277
	1989	800	2.300	287
	1990	900	2.500	277

Kaynak : Sanayi ve Ticaret Bakanlığı, Yerfıstığı Ekonomik Raporu, 1991, s.7

8.3. Yerfıstığı Dışsatım Durumu

8.3.1. Uluslararası Yerfıstığı Dışsatımı

Dünya' da yerfıstığı üreten başlıca ülkelerin yerfıstığı dışsatım miktarları dönemler ve ülkeler itibariyle Cizelge 8.6 'da gösterilmiştir.

Çizelge:8.6 Dünya Yerfıstığı Dışsatımı (Bin Ton)

ÜLKELER	1988/89	1989/90	1990/91
A.T	53	44	50
Sudan	88	12	12
A.B.D.	252	342	235
Arjantin	81	69	103
Brezilya	3	3	4
Paraguay	11	10	9
Çin Halk Cum.	235	306	355
Hong Kong	29	27	37
Hindistan	38	28	30
Diğer Ülkeler	198	213	199
DÜNYA TOPLAMI	928	1.054	1.033

Kaynak : ISTA - Oil World, July, 1991

Dünya dışsatımı yıllık ortalama 1 milyon civarındadır. En fazla dışsatımı Çin Halk Cumhuriyeti ve Amerika Birleşik Devletleri yapmaktadır. En büyük üretici ülke olan Hindistan'ın dışsatımı yıllık 30.000 ton civarında olup yerfıstığını daha ziyade ülke içinde tüketmektedir.

8.3.2. Türkiye Dışsatımı

Ülkeler itibarıyla son üç yıllık kabuklu yer fıstığı dışsatımımız Çizelge 8.7 'de, kabuksuz yerfıstığı dışsatımımız ise Çizelge 8.8 'de verilmiştir.

Cizelge: 8.7. Türkiye'nin Kabuklu Yerfıstığı Dışsatımı

ÜLKELER	1989		1990		1991 (5 Aylık)	
	Miktar (Ton)	Değer (000 \$)	Miktar (Ton)	Değer (000 \$)	Miktar (Ton)	Değer (000 \$)
Almanya	16	19	0.5	2	-	-
Danimarka	1	1	-	-	-	-
Fransa	26	30	-	-	-	-
Irak	170	136	-	-	-	-
K.K.T.C.	30	27	44	57	17	23
İsviçre	-	-	1	4	-	-
İtalya	480	519	189	316	169	280
Kuveyt	2	1	-	-	-	-
Polonya	-	-	9	9	-	-
Suudi Arab.	59	45	-	-	-	-
Ürdün	59	15	-	-	-	-
Yugoslavya	-	-	-	-	3	6
TOPLAM	845	795	244	388	189	309

Kaynak : Hazine ve Dış Ticaret Müsteşarlığı Kayıtları
(1989, 1990, 1991)

Kabuklu yerfıstığı dışsatımımızda son üç yılda itibariyle düşüş gösterilmiştir.

Aynı şekilde yerfıstığı ürünleri dışsatımımızda azalış görülmektedir.1989 yılında 845 ton dışsatım yapılmışken 1990 yılında 244 ton, 1991 yılında ilk beş ay içerisinde 189 ton dışsatım gerçekleşmiştir.Yerfıstığı ezmesi olarak da 1989 da 25 ton ve 1991' in ilk beş ayında 5 ton dışsatım yapılmıştır.

Cizelge:8.8. Türkiye 'nin Kabuksuz Yerfıstığı İhracatı

ÜLKELER	1989		1990		1991 (5 Aylık)	
	Miktar (Ton)	Değer (000 \$)	Miktar (Ton)	Değer (000 \$)	Miktar (Ton)	Değer (000 \$)
Almanya	2	3	-	-	0.6	1.4
Dubai	5	4	-	-	-	-
Irak	416	399	-	-	-	-
K.K.T.C.	68	85	47	68	15	21
İtalya	40	41	-	-	-	-
Kuveyt	0.5	1.6	-	-	-	-
Lübnan	8	12	-	-	-	-
Polonya	-	-	-	-	20	30
Suudi Arab.	39	36.4	-	-	1.5	1
Romanya	-	-	15	10	-	-
Rusya	-	-	-	-	0.5	0.6
TOPLAM	578	581	62	78	37.6	54

**Kaynak : Hazine ve Dış Ticaret Müsteşarlığı Kayıtları
(1989, 1990, 1991)**

Kabuksuz yerfıstığı dışsatımımız 1989 yılında 578 ton iken, 1990' da 62 tona, 1991' in ilk 5 ayında 37,6 tona düşmüştür.

Türkiye kabuklu yerfıstığı dışsatım miktarının %23.1 iç fıstığı dışsatımının % 27 'si Çukobirlikçe yapılmaktadır Cizelge 8.9.' da verilmiştir.

Çizelge:8.9. Yerfiskobirliğin 1975-1990 Tarihleri Arasındaki Alımı ve Dışsatım Miktarları

KAMPAANYASI	MÜBAYAA MIKTARI (TON)	KABUKLU İHRACAT (TON)	İÇ İHRACAT (TON)
1975/76	4.560	1.111	11
1976/77	7.960	212	623
1977/78	7.154	1.050	1.085
1978/79	3.312	1.201	575
1979/80	3.967	61	315
1980/81	5.666	270	115
1981/82	9.608	469	500
1982/83	2.279	296	350
1983/84	941	415	-
1984/85	3.778	524	-
1985/86	2.847	161	10
1986/87	3.524	-	-
1987/88	7.905	152	-
1988/89	87	-	-
1989/90	20	-	-

Kaynak : Çukobirlik Kayıtları (Muhtelif Yıllar)

8.4. Yerfıstığı Dışalım Durumu

8.4.1. Yerfıstığı Dışalımını

Dünya Ülkelerinin yerfıstığı, dışalım miktarları dö - nemler ve Ülkeler itibariyle Çizelge 8.10 'da gösterilmiştir.

Çizelge:8.10. Dünya Yerfıstığı Dışalımı (Bin Ton)

ÜLKELER	1988/89	1989/90	1990/91
A.T.	41	42	43
Doğu Avrupa	32	36	33
Rusya	62	49	50
Kanada	66	72	74
Meksika	10	9	10
Hong Kong	36	39	45
Brezilya	6	8	6
Endonezya	14	45	44
Japonya	58	48	50
Güney Kore	3	5	11
Filipinler	23	35	29
Avustralya	12	18	21
Diğer Ülkeler	159	175	191
DÜNYA TOPLAMI	959	1.013	1.056

Kaynak : Çukobirlik Kayıtları (1989, 1990, 1991)

Dünya dışalımının dissatım karşılığı olan yerfıstığı yıllık ortalama bir milyon ton civarındadır.

8.4.2. Türkiye Yerfıstığı Dışalımı

Son üç yıllık kabuklu yerfıstığı dışalımımız ise Çizelge 8.11 ' de, kabuksuz yerfıstığı dışalımımız ise Çizelge 8.12 de gösterilmiştir.

Çizelge :8.11. Türkiye 'nin Kabuklu Yerfıstığı Dışalımı

ÜLKELER	1989		1990		1991 (5 Aylık)	
	Miktar	Değer	Miktar	Değer	Miktar	Değer
	(Ton)	(000 \$)	(Ton)	(000 \$)	(Ton)	(000 \$)
A.B.D.	-	-	72	78	14	20
Çin Halk Cum.-	-	-	18	18	-	-
TOPLAM	-	-	90	96	14	20

Kaynak : Hazine ve Dış Ticaret Müsteşarlığı Dosyaları (1989, 1990, 1991)

A.B.D ve Çin' den dışalım yapılan kabuklu yerfıstığı,Çukobirlikçe ortaklara tohumluk olarak dağıtılmaktadır.

Çizelge:8.12. Türkiye 'nin Kabuksuz Yerfıstığı Dışalımı

ÜLKELER	1989		1990		1991 (5 Aylık)	
	Miktar (Ton)	Değer (000 \$)	Miktar (Ton)	Değer (000 \$)	Miktar (Ton)	Değer (000 \$)
Arjantin	-	-	74	74	-	-
A.B.D.	-	-	40	51	-	-
Çin Halk Cum.	-	-	536	294	13	25
Tayvan	-	-	20	22	-	-
Hollanda	-	-	55	63	-	-
Güney Kore	-	-	25	26	-	-
Mısır	-	-	106	94	-	-
Suriye	-	-	120	44	-	-
Ürdün	-	-	131	48	-	-
TOPLAM	-	-	1.107	716	13	25

**Kaynak : Hazine ve Dış Ticaret Müsteşarlığı Dosyaları
(1989, 1990, 1991)**

Türkiye dışalımı daha çok 1990 yılında kabuksuz yer - fıstığı olarak gerçekleşmiş ve yine aynı yıl 608 kg yerfıstığı ezmesinin dışalımı Almanya' dan yapılmıştır.

8.5. Yerfıstığı Tüketim Durumu

8.5.1. Dünya Tüketimi

Dünya ülkelerinde yerfıstığı yüksek oranda yağ ihtiva etmesi nedeniyle genelde yağlık olarak tüketilmektedir. Ülkeler itibariyle son üç sezondaki yağa işlenen yerfıstığı ile dünya genelinde çerezlik olarak tüketilen yerfıstığı oranları Çizelge 8.13.' de gösterilmiştir.

Çizelge:8.13. Dünya Yerfıstığı Tüketimi (Bin Ton)

ÜLKELER	1988/89	1989/90	1990/91
A - YAĞA İŞLENEN			
A.T.	59	33	36
Diğer Batı Avrupa	27	24	26
Doğu Avrupa	19	18	17
Rusya	2	2	2
Nijerya	100	160	150
Güney Afrika	93	49	27
Sudan	271	202	199
A.B.D.	262	182	185
Meksika	11	12	12
Arjantin	109	71	104
Brezilya	39	34	37
Zambiya	292	259	312
Çin Halk Cum.	3.455	3.140	3.640
Hindistan	4.830	4.550	3.650
Endonezya	52	50	54
Tayvan	12	14	13
Diğer Ülkeler	1.012	1.063	1.040
TOPLAM	10.645	9.861	9.505
B-CEREZLİK TÜKETİM	6.330	6.530	6.630
GENEL TÜKETİM TOPLAMI	16.975	16.391	16.135

Kaynak : Çukobirlik Kayıtları (1989, 1990, 1991)

Dünya yerfıstığı tüketimi genelde yağlık olarak gerçekleşmekte ve yıllık ortalama 10 milyon ton yerfıstığı yağa işlenmektedir. Çerezlik ve diğer şekillerde tüketimi ise yıllık 16.5 milyon ton dolayından gerçekleşmektedir.

8.5.2. Türkiye Tüketimi

Ülkemizde yerfıstığı tüketimi ile ilgili sağlıklı veriler bulunamamaktadır. Ancak üretimden dışsatım miktarları çıkarılmak suretiyle, geri kalanın iç tüketim olduğu sonu-

cuna varılabilmektedir.

Ülkemizde yerfıstığı cerezlik olarak tüketilmekte olup, üretici aileler tarafından ilkel yollarla üretilen yağ oransal olarak çok düşüktür.

Yağ ve protein bakımından zengin olan yerfıstığının yağlık çeşitlerinin üretilerek yağ sanayiinde kullanılması, ülkemiz yağ açığının kapatılmasında yararlı olacaktır.

8.6. Yerfıstığı Stok Durumu

8.6.1. Dünya Stoku

Dünya 'da başlıca üretici ülkelerin sezon başı stokları 5 sezon itibariyle Çizelge 8.14 ' te verilmiştir.

Çizelge:8.14 Dünya Yerfıstığı Stok Durumu (Bin Ton)

ÜLKELER	1987/88	1988/89	1989/90	1990/91	1991/92(Tah.)
Sezon Başı Stoku					
A.B.D.	340	280	290	240	190
Arjantin	200	150	100	120	150
Çin Halk Cum.	150	190	-	-	100
Hindistan	40	-	430	110	-
TOPLAM	730	620	820	470	440
Sezon Sonu Stoku	620	820	470	440	500

Kaynak : Çukobirlik Kayıtları (Muhtelif Yıllar)

8.6.2. Türkiye Stoku

Türkiye yerfıstığı iç tüketimi kesin olarak bilinmediğinden yıllar itibariyle devreden stok miktarları da tam

olarak bilinmemektedir.

Ancak Türkiye 'de yerfıstığı alım ve satımı ile uğraşan Çukobirlik 'in son beş sezon itibariyle sezon sonu stokları Çizelge 8.15' de verilmiştir.

Çizelge:8.15. Çukobirlik' in Yerfıstığı stokları

YILLAR	STOK MIKTARI (TON)
1986/87	500
1987/88	6.500
1988/89	1.200
1989/90	-
1990/91	4.300

Kaynak : Çukobirlik Kayıtları (Muhtelif Yıllar)

8.7. Yerfıstığı Fiyatları

8.7.1. Dünya Yerfıstığı Fiyatları

A.B.D. kaynaklı yağlık iç yerfıstığı dış piyasa fiyatları aylar itibariyle Çizelge 8.16 'da verilmiştir.

Çizelge: 8.16 Yerfıstığı Dış Piyasa Fiyatları (\$/Ton)

AYLAR	FIAT (CIF - Rotterdam)
Ağustos 1990	2.000
Eylül "	2.050
Ekim "	2.120
Kasım "	2.110
Aralık "	2.000
Ocak 1991	1.850
Şubat "	1.788
Mart "	1.700
Nisan "	1.500
Mayıs "	1.256
Haziran "	1.103
Temmuz "	1.013

Kaynak : Çukobirlik Kayıtları (Muhtelif Yıllar)

1990 Ağustos ayında 2000 \$/ton civarında olan A.B.D. kaynaklı iç yerfıstığı Kuzey Avrupa CIF fiyatları 1991 yılında yılbaşından itibaren düşmeye başlamış 1991 Temmuz ayında 1.013 \$/ton'a kadar inmiştir.

8.7.2 Türkiye Yerfıstığı Fiyatları

8.7.2.1. Destekleme Alım Fiyatları ve Kredi Kullanım Durumu

Yerfıstığı ürünü 1978 yılından 1983 yılına kadar Devlet destekleme alımına tabi tutulmuştur. 1984 yılından itibaren destekleme kapsamından çıkarılmış, 1989 - 1990 yılları arasında Birlik kendi nam ve hesabına alımında bulunmuştur. Yerfıstığı destekleme ve birlik alım fiyatları yıllar itibarıyla Çizelge 8.17' de verilmiştir.

Çizelge: 8.17 Yerfıstığı Alım Fiyatları (TL/Kg)

YILLAR	FİYAT (TL/KG.)
1978	18.50
1979	29.-
1980	70.-
1981	70.-
1982	85.-
1983	105 -
1984	225 - 350.-
1985	260 - 385.-
1986	428 - 589.-
1987	535 - 785.-
1988	650 - 1.300.-
1989	1.320 - 1.900.-
1990	2.200 - 4.800.-

**Kaynak : Sanayi ve Ticaret Bakanlığı Kayıtları
(Muhtelif Yıllar)**

1978-1983 yılları arasındaki fiyatlar destekleme alımı

fiyatları, 1984-1990 yılları arasındaki fiyatlar ise Birlik alım fiyatlarıdır. Birlik alım fiyatları çerezlik yerfıstığına uygulanan fiyatlardır. 1992 yılından itibaren tekrar destekleme kapsamına alınmıştır.

1990 / 91 Kampanya döneminde Çukobirlik kâr ve zararı kendine ait olmak üzere yapılan alımlarda, dışsatımlık yerfıstığına uygulanan 2600-4800 TL/Kg, çerezlik yerfıstığına 2200-3600 TL/Kg 'lik alım satım fiyatı uygulanmıştır.

Birlik tarafından mübaya edilen yerfıstığı miktarları ve üreticiye ödenen ürün bedelleri yıllar itibarıyla Çizelge 8.18. 'de gösterilmiştir.

Çizelge: 8.18 Yerfıstığı Mübaya Miktar ve Değerleri

Kampanya Dönemi	Ortak İçi (Kg)	Ortak Dışı (Kg)	Toplam (Kg)	Ürün Değeri (TL)
1970/71	3.128.000	-	3.128.000	9.635.000.-
1971/72	2.893.000	-	2.893.000	12.833.000.-
1972/73	5.735.000	-	5.735.000	25.569.000.-
1973/74	7.132.000	-	7.132.000	42.034.000.-
1974/75	5.257.000	-	5.257.000	34.351.000.-
1975/76	4.560.000	-	4.560.000	37.358.000.-
1976/77	7.960.000	-	7.960.000	77.015.000.-
1977/78	7.154.000	-	7.154.000	87.812.000.-
1978/79	3.312.000	-	3.312.000	56.005.000.-
1979/80	3.960.000	-	3.960.000	107.134.000.-
1980/81	5.666.000	-	5.666.000	422.511.000.-
1981/82	9.608.000	-	9.608.000	670.471.000.-
1982/83	2.279.000	-	2.279.000	186.796.000.-
1983/84	941.000	-	941.000	209.753.000.-
1984/85	3.778.000	-	3.778.000	964.761.000.-
1985/86	2.847.000	-	2.847.000	721.458.000.-
1986/87	3.524.000	-	3.524.000	1.552.826.000.-
1987/88	7.905.000	-	7.905.000	3.999.990.000.-
1988/89	87.108	-	87.108	57.390.100.-
1989/90	20.417	170	20.587	43.462.916.-
1990/91	4.786.155	46.185	4.832.340	14.303.895.320.-

Kaynak : Çukobirlik Kayıtları (Muhtelif Yıllar)

8.7.2.3. Dışsatım Fiyatları

Son 12 ayda oluşmuş olan fiili yerfıstığı FOB dışsatım fiyatları ürün çeşitlerine göre Çizelge 8.21 'de gösterilmiştir.

Çizelge:8.21 Yerfıstığı FOB ihrac Fiyatları (\$/Ton)

Aylar	Kabuklu Yerfıstığı	Kabuksuz Yerfıstığı	Aylar	Kabuklu Yerfıstığı	Kabuksuz Yerfıstığı
Ağustos 90	-	1.347	Şubat 91	1.781	1.605
Eylül "	-	1.458	Mart "	1.627	-
Ekim "	1.900	1.441	Nisan "	1.403	1.486
Kasım "	1.743	2.056	Mayıs "	1.435	1.252
Aralık "	1.757	2.122	Haziran "	500	1.592
Ocak 91	1.705	2.011	Temmuz "	-	1.692

Kaynak : Hazine ve Dış Ticaret Müsteşarlığı Dosyaları
(1990, 1991)

8.7.2.4 Maliyet Fiyatları

1991-1992 yılı üretim döneminde Çukobirlik'çe yapılan yerfıstığı maliyet hesabı, Çizelge 8.21 de verilmiştir. Dekara toplam masraf 843.160 TL dir.

Ortalama dekara verim Adana ve Hatay bölgesi için 200 kg olduğuna göre, kg 'a masraf 4215 TL/Kg 'dır. İçel ve Antalya bölgesinde ise dekara verim 150 Kg 'dır. Burada 1 Kg maliyeti 5621 liradır' dır. Ortalama ürün 175 Kg dır. Ortalama maliyet 4918 TL/Kg dır.

Cizelge: 8.21. 1991/92 Sezonu Çukobirlik Yerfıstığı Maliyet Cizelgesi

MALİYET UNSURLARI

1-	Tarla Kirası.....	175.000.-
2-	İlk Sürme.....	20.000.-
3-	İkileme (üçüncü dahil).....	40.000.-
4-	Diskaro.....	10.000.-
5-	Taban Sürgü (Tapan).....	10.000.-
6-	Gübre Bedeli (69 Kg).....	30.000.-
7-	Gübreleme işçiliği.....	5.000.-
8-	Tohumluk Bedeli (10 KG).....	70.000.-
9-	Ekim.....	12.500.-
10-	Tohum Kapatma.....	12.500.-
11-	Çapalama.....	30.000.-
12-	Boğaz Doldurma.....	15.000.-
13-	Su Bedeli.....	43.000.-
14-	Sulama işçiliği.....	20.000.-
15-	Zirai ilaç Bedeli.....	25.000.-
16-	Zirai Mücadele işçiliği.....	7.500.-
17-	Söküp Temizleme.....	120.000.-
18-	Yığın Yapma.....	15.000.-
19-	Kurutma.....	7.500.-
20-	Çuvallama.....	5.000.-
21-	Çuval ve İp Masrafı.....	7.500.-
22-	Ürünün Ambara Taşınması.....	5.000.-
23-	Ürünün Pazara Taşınması.....	7.500.-
24-	Bekçi Koruma Ücreti.....	4.000.-
25-	Toplam Masraf.....	697.000.-
26-	Yapılan Harcamaların Faizi (Yıllık %50 'den) 6 aylık % 25'ten toplam (Toplam Masraf-Tarla Kira Bedeli) 697.000-175.000 = 522.000.- (= Genel Giderler) 522.000 x % 25 =	130.000.-
27-	Genel idare Giderleri (Genel Giderlerin % 3'ü:	15.000.-
28-	Genel Masraf Toplamı	843.160.-
29-	Alınan Ürün Miktarı	
	a) Adana - Hatay Bölgesi	200 Kg.
	b) İçel - Antalya Bölgesi	150 Kg.
30-	Bir Kg Yerfıstığı Maliyeti	

$$\text{a) Adana-Hatay : } \frac{\text{Gen. Mas. Topl. } 843.160}{\text{Ürün Miktarı } 200} = 4.215 \text{ TL/Kg.}$$

$$\text{b) İçel-Antalya : } \frac{843.160}{150} = 5.621 \text{ TL/Kg.}$$

Kaynak : Çukobirlik Kayıtları (1992 kayıtları)

9. KOOPERATİF - ORTAK İLİŞKİLERİ

Anamur Cukurova Yağlı Tohumlar ve Yerfıstığı Tarım Satış Kooperatifi ortaklarından 60 ' ı ile yapılan anket sonuçları değerlendirilerek, kooperatif - ortak ilişkileri birlenmiştir. Anket soruları ortakların verdiği yanıtlar Çizelgeler oluşturularak değerlendirilmiştir.

9.1. Ortakların Yaş Gruplarına Göre Dağılımı

Ortak çiftçilerin yaş gruplarına göre dağılımları 4 grupta ele alındığında, çıkan sonuç Çizelge 9.1' de verilmiştir.

Çizelge: 9.1. Ortakların Yaş Gruplarına Göre Dağılımı

Yaş Grupları	Ortak Sayısı	Oran (%)
20 - 25	-	-
26 - 40	19	31.67
41 - 65	38	63.33
66 - +	3	5.00
Toplam	60	100.00

Çizelge 9.1.' de görüldüğü gibi araştırma bölgesinde kooperatife ortak olan çiftçilerin % 31.67' si 26 -41 yaş grubunda , % 63,33' ü 40 - 65 yaş grubunda, % 5 ise 66 yaşının üzerindedir. Yaş ortalamasının yüksek olmasının nedeni işletme sahibi ve aile reisi olan baba ölmeden çocukların işletmede söz sahibi olamamalarından kaynaklanmaktadır.

9.2. Ortakların Eğitim Durumu

Ortakların eğitim durumu Çizelge 9.2.' de gösterilmiştir.

Çizelge: 9.2. Ortakların Eğitim Durumları

Eğitim Düzeyi	Ortakların Sayısı	Oran (%)
Okula Gitmemiş	6	10.00
Okur-Yazar	10	16.67
İlkokul	25	41.67
Ortaokul	10	16.67
Lise ve Dengi	8	13.33
Üniversitesi	1	1.66
Toplam	60	100.00

Çizelge 9.2. ' ye bakıldığında anket yapılan ortaklar-dan; % 10' u okula gitmemiş, okur-yazar % 16,67, % 41,67 ilkokul mezunudur. Orta ve yüksek öğretim görmüş olanların oranı ise % 31,66 dır. Ortakların çoğunluğunun eğitim düzeyi düşüktür.

9.3. Ortakların Arazi Mülkiyet Durumları

Çizelge 9.3' de ortakların arazi mülkiyet durumları değerlendirilmiştir.

Çizelge:9.3. Ortakların Arazi Mülkiyet Durumları

Arazi Durumu	Ortak Sayısı	Oran(%)
Mülk	36	60.00
Kira	15	25.00
Ortak	9	15.00
Toplam	60	100.00

Çizelge 8.3 incelendiğinde ortakların % 60' ı öz mülk arazisi, % 25' i kira, % 15' i de ortaklık yapmaktadır. Arazilerin % 60 'ını işletme sahibi kendisi işletmektedir. % 40' ı ise kiracılık ve ortaklık yapmaktadır.

9.4. Ortakların Arazi Varlığı

Ortakların arazi varlığı Çizelge 9.4' de ki gibidir.

Çizelge:9.4. ortakların Arazi Varlığı

Ortakların Arazi Miktarı	Ortak Sayısı	Oran (%)
1 - 5	18	30.00
6 -10	21	35.00
11 - 15	15	25.00
16 - 20	4	6.67
21 - +...	2	3.33
Toplam	60	100.00

Ortakların : % 30 ' u 1 - 5 'da arasında, %35'i 5 - 10 ' da % 25' i 10 - 15' da, % 6,67 ' si 15 - 20 ' da , % 3.33' u 20 ' nin üzerinde araziye sahip oldukları belirlenmiştir. İlçedeki arazilerin büyük çoğunluğu küçük ve parçalıdır. Arazilerin küçük ve parçalı olması makina kullanımını olumsuz yönde etkilemektedir.

9.5. Ortakların Tarımsal Kazançları (TL)

Tarımsal üretimden elde edilen net gelirler ortakların beyanlarına göre Çizelge 9.5.' de değerlendirilmiştir.

Çizelge:9.5. Ortakların yıllık Tarımsal Kazançları

Net Gelir Miktarı (TL)	Ortak sayısı	Oran (%)
0 - 1.0 milyon	1	1.67
1.0 - 2.0 milyon	8	13.33
2.0 - 4.0 milyon	15	25.00
4.0 - 8.0 milyon	20	33.33
8.0 - 16.0 milyon	5	8.33
16 - + milyon	11	18.34
TOPLAM	60	100

Çizelge: 9.5.' de görüldüğü gibi ortakların % 15' i 2 milyon ve altında gelir elde ediyorlar. % 25' lik kısmının tarımsal kazancı 2-4 milyon, % 33' ü 4-8 milyon, % 8.33' ü 8-16 milyon, % 18,34'ü 16 milyon ve üzerinde tarımsal kazanç elde etmektedirler.

1991 yılı itibariyle elde edilen tarımsal kazancın farklılık göstermesinin nedeni; bazı üreticilerin seracılıkla ta uğraşmalarından kaynaklanmaktadır. Bu grup % 18.34 ' lük oranın içine girmektedir. Çiftçilerin gelir düzeyleri arasında büyük farklılıklar mevcuttur.

Ortakların % 50' sinin tarım dışı geliri vardır. % 50' sinin ise tarım dışı geliri yoktur.

Genellikle ortakların tarım dışı gelirleri içerisinde; pansiyonculuk, esnaf, memur v.b. tarım dışı gelirlere olanları içermektedir.

9.6. Ortakların Ortak Olduğu Diğer Kooperatifler

Çizelge 9.7.'de ortakların ortak olduğu diğer kooperatifler verilmiştir.

Çizelge:9.7. Ortakların Ortak Olduğu Diğer Kooperatifler

Ortak Olduğu Kooperatifler	Ortak sayısı	Oran (%)
Tarım Kredi Kooperatifi	20	33.33
Köy Kalkınma Kooperatifler	7	11.67
Diğer (Balıkçılık, Esnaf)	8	13.33
Üye olmayanlar	25	41.67
Toplam	60	100.00

Ortaklardan %33,33' ü Tarım Kredi Kooperatifine, % 11,67' si Köy Kalkınma Kooperatiflerin, % 13.33 ' ü Esnaf Kefalet v.b. kooperatiflere ortaktır. Kooperatif ortaklardan % 41.67' si ise başka kooperatiflere ortak değildir.

Buradan çıkan sonuç ortakların % 58,33' ü kredi, gübre, tohum v.b. diğer ihtiyaçlarını karşılayabilmek için başka kooperatiflere de ortak olmuşlardır.

9.7. Ortaklara Göre Kooperatifçiliğin Tanımı

Çizelge 9.8.' de Kooperatifçiliğin tanımı hakkında ortakların verdiği yanıtlar gösterilmiştir.

Çizelge:9.8. Ortaklara Göre Kooperatifçiliğin Tanımı

Kooperatifçilin Tanımı	Ortak Sayısı	Oran (%)
Devletin gözetiminde ve denetiminde olan bir kuruluştur.	8	15
Belli bir amaca ulaşmak için ortakların biraraya gelerek kurdukları ve yönettikleri kuruluştur.	43	71.67
Ortakların kurduğu ve devletin Yönettiği kuruluştur.	8	13.83
TOPLAM	60	100

Çizelge 9.8.' de görüldüğü gibi ortakların % 71,67' si Kooperatifin : belli bir amaca ulaşmak için ortakların bir araya gelerek kurdukları ve yönettikleri kuruluş olduğunu söylemişlerdir. % 15' i devletin gözetiminde ve denetiminde olan bir kuruluştur , % 13.33' ü ise ortakların kurduğu ve devletin yönettiği kuruluştur diye yanıt vermişlerdir.

Ortakların % 71,67 ' si kooperatifçiliğin tanımına doğru yanıt vermişlerdir.

9.8 Ortakların Kooperatif Ortak Olma Nedenleri

Kooperatife ortak olma nedeni Çizelge 9.9' da verilmiştir.

Çizelge: 9.9 Ortakların Kooperatife Ortak Olma Nedenleri

Kooperatife Ortak olma nedeni	Ortak Sayısı	Oran (%)
Kooperatif ortakların ürününü elverişli koşullarda satın aldığı için	14	23.33
Ürün için daha yüksek ve istikrarlı fiyat sağladığı için	23	38.33
Ortaklara teknik bilgi ve yardım sağladığı için	10	16.67
Ortakların ürünlerini düzenli olarak koop. teslim edebildikleri için	2	3.33
Ortakların yönetimi kontrol edebildiği için	11	18.34
TOPLAM	60	100.00

Ortakları açısından en önemli konunun ürün fiyatı olduğu ortaya çıkmıştır. Ankete katılan üreticilerden % 38.33' ü ürün için daha yüksek ve istikrarlı fiyat verdiği için kooperatife ortak oldukları belirlenmiştir. Ortaklardan % 23.33' ü üreticilerin ürününü elverişli koşullarda satın aldığı, % 16.67 si ortaklara teknik bilgi ve yardım sağladığı, % 3.33' ü ürününü düzenli olarak teslim ettiği, %18,34' de ortakların yönetimi kontrol edebildiği için kooperatife üye olmuşlardır.

9.9 Kooperatif - Devlet ilişkisi

Çizelge 9.10' da Ortakların kooperatif - devlet ilişkisine nasıl baktığı gösterilmiştir.

Çizelge:9.10. Kooperatif - Ortaklarının Devletten Beklentisi

Kooperatif-Devlet ilişkisi	ortak sayısı	Oran (%)
Mevcut uygulamalar yeterlidir	3	5.00
Devlet yönetime müdahale etmemelidir	23	38.33
Devlet kooperatif faaliyetlerini daha sıkı denetlemelidir	13	21.67
Devlet kooperatiflere mali yardımı yapmalıdır.	20	33.33
Okullarda kooperatif eğitimi verilmelidir	1	1.67
TOPLAM	60	100.00

Ortakların % 38.33' ü devletin kooperatifin yönetimine müdahale etmemesini % 33.33'ü devletin kooperatiflere mal yardım yapması gerektiğini belirtmişlerdir. % 21.67' si devletin kooperatifleri daha sıkı denetlemesi gerektiğini, % 5' i mevcut uygulamanın yeterli olduğunu, % 1.67 'si de devletin kooperatifçilik eğitimini okullarda vermesi gerektiğini söylemiştir.

9.10. Ortakların Kooperatifçilik Yönetmelikler Hakkındaki Bilgi Düzeyi

Ortakların kooperatifçilik yönetmelikler hakkındaki bilgi düzeyi Çizelge 9.11 ' de verilmiştir.

**Çizelge:9.11. Ortakların Kooperatifçilik Yönetmelikler Konu -
sundaki Bilgi Düzeyleri**

Kooperatifçilik Yönetmelik Hakkında Bilgi Düzeyi	Ortak sayısı	Oran (%)
Var	25	41.67
Yok	13	21.66
Yetersiz	22	36.67
TOPLAM	60	100.00

Ortakların % 41.67 ' sinin kooperaifçilik mevzuatı hakkında bilgilerinin olduğu, % 36.67' sinin Kooperatifçilik yönetmelikleri hakkında bilgilerinin olmadığı anlaşılmıştır.

9.11. Kooperatifin Gelişmesine Etki Eden Başlıca Faktörler

Çizelge 9.12' de Kooperatifin gelişmesinin neye bağlı olduğu sorusuna ortakların verdiği verdiği yanıtlar değerlendirilmiştir.

Çizelge:9.12 Kooperatiften Gelişmesine Etki Eden Faktörler

Kooperaaaafin gelişmesine Etki Eden Faktörler	Ortak Sayısı	Oran (%)
Ortakların kooperatife bağlı olmalarına	12	20.00
Devletin destekleyici düzenlemelere gitmesine	31	51.67
Kredi faizlerinin düşük olmasına	8	13.33
Kooperatifin daha fazla kredi vermesine	3	5.00
Ürün fiyatlarının yüksek tutulması	6	10.00
TOPLAM	60	100.00

Ortakların % 51.67' si devletin destekleyici düzenlemelere gitmesini, % 20' si ortakların kooperatife bağlı olmalarına, % 13.33' ü Kredi faizlerinin düşük tutulmasına, % 10' nu ürün fiyatlarının yüksek tutulmasına ve % 5' i ise daha fazla kredi verilmesine bağlı olduğunu belirtmiştir.

9.12. Kooperatifin Yaptığı Eğitim Çalışmaları

Ankete katılan ortakların tümü kooperatifçilik ve yerfıstığı üretimi konusunda eğitim çalışması yapılmadığını belirtmiştir. Ayrıca ortakların büyük çoğunluğu kooperatifin bu konuya ağırlık vermesi gerektiğini söylemişlerdir.

9.13. Kooperatifte Karşılaşılan Sorunlar

Çizelge 9.13.' de ortakların kooperatifte karşılaştığı sorunlar değerlendirilmiştir.

Çizelge:9.13. Kooperatifte Karşılaşılan Sorunlar

Kooperatifte karşılaşılan sorunlar	Ortak sayısı	Oran (%)
Ürünün parasını zamanında alamıyorum	6	10.00
Bürokratik formaliteler zaman alıyor ve sıkıcı oluyor	5	8.33
Ürüne değerinin altında fiyat veriliyor	37	61.67
Ürün tesliminde beklemler oluyor	2	3.33
Kredi temin edemiyoruz ve faizler yüksek	10	16.67
TOPLAM	60	100.00

Ortaklar için en önemli konunun, fiyat olduğu bu soruya alınan yanıtta da ortaya çıkmıştır. Ortaklardan % 61.67'si ürüne değerinin altında fiyat verildiğini belirtiyor. % 16.67'si kredi temin edemediklerini ve faizlerin yüksek olduğunu belirtmişlerdir. % 10'u ürünün parasını zamanın da almadığını % 8.33'ü Bürokratik formalitelerin zaman aldığı ve sıkıcı olduğunu, % 3.33'ü ürün tesliminde beklemler olduğunu söylüyorlar.

Ortaklar kooperatifin piyasa fiyatının altında alım yaptığını belirterek yerfıstığı fiyatlarının düşüklüğünden şikayetçi olduklarını söylemişlerdir.

9.15. Yöneticilerinin Beğenilmeyen Uygulamaları

Çizelge 9.14'de Ortaklara yöneltilen, yöneticilerin hangi uygulamaları beğenmedikleri sorusuna verdikleri yanıt değerlendirilmiştir.

Çizelge:9.14. Yöneticilerin Beğenilmeyen Uygulamaları

Yöneticilerin Beğenmediğiniz Uygulamaları	Ortak sayısı	Oran (%)
izlenen satış ve fiyat politikası	42	70.00
Ortaklarla olan ilişkiler	6	10.00
Ortak alacaklarının ödenmesindeki uygulama	6	10.00
Diğer	1	1.67
Yanıt yok	5	8.3
TOPLAM	60	100.00

Ortakların % 70' i izlenen satış ve fiyat politikasını %10' u ortaklarla olan ilişkilerini, ortak alacaklarının ödenmesindeki uygulamayı beğenmeyenlerin oranı ise % 10 dur.

Ortakların çoğunluğu kooperatifin yerfıstığına ödediği fiyatın tüccardan az olduğunu belirtmişlerdir.

9.15. Kooperatiflerin Etkinlik Durumları

Çizelge 9.15' de ortaklara Anamur' da bulunan kooperatiflerin etkinlik durumları ile ilgili soruya verilen yanıtlar değerlendirilmiştir.

Çizelge:9.15. Kooperatiflerin Etkinlik Uygulamaları

Kooperatiflerden Hangisi güçlüdür ?	ortak sayısı	Oran
Tarım Kredi kooperatifi	29	48.33
Tarım Satış kooperatifi	25	41.67
Köy Kalkınma kooperatifi	2	3.33
Yanıt yok	4	6.67
Toplam	60	100.00

Ortakların %48.33' ü Tarım Kredi Kooperatifini, % 41 .67 ' si Tarım Satış Kooperatifi, % 3.33' ü Köy Kalkınma Kooperatiflerini etkin bulmuşlardır. Ankete katılan 4 kişi bu soruya yanıt vermemiştir.

9.16 Ortakların Genel Kurula Katılma Nedenleri

Çizelge 9.16' da ankete katılan ortaklarının genel kurula katılma nedeni için sorulan sorulara verdikleri yanıtlar değerlendirilmiştir.

Çizelge: 9.16. Ortakların Genel Kurula Katılma Nedenleri

Genel Kurula Katılma Nedeni	Ortak sayısı	Oran(%)
Kooperatiflerinin çalışmalarını yakından incelemek için	22	36.66
Genel kurulu etkin kişileri seçmek için	16	26.67
Genel kurula katılmak kooperatiflerde önemli olduğu için	10	16.67
Diğer ortaklarla birlikte olmak için	1	1.67
Yanıt yok	11	18.33
TOPLAM	60	100.00

Ortakların % 36.66'si kooperatif çalışmalarını yakından izlemek, % 26.67'si yönetim kuruluna etkin kişileri seçmek, % 16,67' si genel kurula katılmak kooperatiflerde önemli olduğu için % 1.67'si diğer ortaklarla birlikte olabilmek için, genel kurula katıldıklarını ifade etmişlerdir. Ortakların %18.33' ü bu soruya yanıt vermemiştir.

9.17 Yönetim Kurulu Başkanı Kim Olmalı ?

Ankete katılan ortakların bu soruya verdikleri yanıt Çizelge 9.17. de verilmiştir.

Çizelge:9.17. Yönetim Kurulu Başkanı Kim Olmalı

Yönetim kurulu başkanı sizce kim olmalı ?	Ortak Sayısı	Oran (%)
Yönetim kuruluna genel kurulda seçilen çiftçiler arasından biri	17	28.33
Ortaklarca dışardan tutulan kooperatifin çalışması konusunda deneyimli teknik eleman	9	15.00
Bölge Birliğince atanan müdür.	3	5.00
Diğer	4	6.67
TOPLAM	60	100.00

Ankete katılan 60 ortağın; % 73.33' ü Yönetim Kurulu başkanlığı için kurulda seçilen çiftçiler arasından, % 15 'i ortaklarca dışarıdan tutulan kooperatifin çalışması konusunda deneyimli teknik eleman, % 5' i ise Bölge birliğince atanacak müdürü uygun görmüştür.

Ankete katılan 60 ortaktan 4'ü bu soruya yanıt vermemişlerdir. Bu oran % 6.67 'dir.

9.18 Yönetim Kurulunda Alınan Kararları Hakkındaki Düşünceler

Çizelge:9.18.Yönetim Kurulunda Alınan Kararlar Hakkındaki Düşünceyi Olumlu Buluyormusunuz ?

Yönetim kurulunda alınan kararları olumlu bul.	Ortak Sayısı	Oran(%)
Evet	17	28.33
Hayır	19	31.67
Fikrim yok	22	36.67
Yanıt yok	2	3.33
Toplam	60	100.00

Çizelge 9.18.' da görüldüğü gibi ankete katılan ortaklardan % 28.33' ü alınan kararları olumlu, %31,67' si olumsuz bulmuşlardır . % 36.67' si fikrim yok şeklinde cevap vermiş, % 3,33 'lük bir oran ise bu soruya yanıt vermemiştir.

9.19. Kooperatifin Başarısı Hakkındaki Düşünceler ?

Çizelge 9.19.' da Ortakların kooperatifi başarılı bulup bulmadıkları sorusuna verdiği yanıt değerlendirilmiştir.

Çizelge:9.19. Kooperatifin Başarısı Hakkındaki Düşünceler

Kooperatifi başarılı buluyormusunuz ?	Ortak sayısı	Oran (%)
Evet	26	43.33
Hayır	34	56.67
TOPLAM	60	100

Ankete katılan ortaklardan % 43.33' ü Kooperatifi başarılı bulurken, %56,67' lik bir kısmı oluşturan ortaklar başarılı bulmamaktadır.

Ortakların yarısından fazlası kooperatifi başarısız bulmaktadır. Kooperatiften ortakların memnun olmama nedeninin başında yer fıstığı fiyatının piyasaya göre düşük olması ve ürün alımında yapılan kesintilerdir. Ayrıca ortaklar bölge birliğince atanan müdürden şikayetçidirler. Bunlar Her kooperatifin müdürünü kendisinin seçmesi gerektiğini belirtmişlerdir.

9.20. Kooperatifin Çukobirliğe Bağlanmasından Memnunmusunuz?

Çizelge 9.20' de kooperatifin 1988 yılından itibaren Çukobirlik'le birleşmesinden sonra kooperatif; fıstık alımı yanında ortaklara zirai ilaç, tohum, yağ ve kumaş v.b. ihtiyaç maddeleri satarak ortaklar daha fazla hizmet vermeye başlamıştır. Ortakların bu konudaki düşünceleri değerlendirilmiştir.

Çizelge:9.20. Kooperatifin Çukobirliğe Bağlanmasından Memnun Olma Durumu

Kooperatifin Çukobirliğe bağlanmasından memnunmusunuz ?	Ortak sayısı	Oran (%)
Evet	41	68.33
Hayır	15	25.00
Fikrim yok	1	1.67
Yanıt yok	3	5.00
TOPLAM	60	100.00

Ortakların % 68.33' ü Yerfiskobirlik Anamur Tarım Satış Kooperatifinin Çukobirliğe bağlanmasını olumlu bulmuşlardır. % 25' i ise birleşmeyi olumsuz bulmuşlardır. % 1.67' si birleşme konusunda fikrim yok şeklinde yanıt vermiştir. Ankete katılan 3 kişi ise yanıt vermemiştir, bu oran % 5 tir.

Birleşmeyi olumsuz bulan ortakların ileri sürdüğü düşünce kooperatifin yerfıstığı dışındaki konularla ilgilenmesi sonucu, ilgi alanının dağılacağı ve yerfıstığının pazarlanması konusunda'ki etkinliğini yitireceği görüşündedirler.

9.21. Ortaklarının Destekleme Alımı Yapma Hakkındaki Düşünceler

Ankete katılan ortaklardan 12' si her yıl kooperatife ürün verdiğini belirtmiştir.

Bu soruya ortakların verdiği yanıtlar Çizelge 9.21. ' de değerlendirilmiştir.

Çizelge 9.21. Kooperatifin Ortakları Destekleme Alımı Yapması Hakkındaki Düşünceleri

Kooperatif Destekleme Alımı Yapmalımı	Ortak Sayısı	Oran(%)
Evet	55	91.67
Hayır	5	8.33
TOPLAM	60	100.00

Tabloda görüldüğü gibi ankete katılan ortakların % 91,67' si kooperatifin destekleme alımı yapmasını istemişler. Devletin bu konuda kooperatiflere yardımcı olması gerektiği belirtmişler. Ankete katılan ortaklardan % 8,33' ü destekleme alımı yapılmasına karşıdır. Bunun nedeni olarak çiftçilerin kendi ayakları üzerinde durabilmesi gerektiğini belirtmişlerdir. Bu ortaklar destekleme fiyatlarının devlete yük olacağını düşünmektedirler.

9.22. Kooperatifin Sattığı Ürünleri Devamlı Alıyormusunuz ?

Çizelge:9.22. Kooperatifin Sattığı Ürünleri Devamlı Alıyormusunuz ?

Kooperatifin sattığı ürünleri devamlı alıyormusunuz.	Sattığı Ürünleri ortak sayısı	Devamlı Oran (%)
Evet	43	71,67
Hayır	17	28,33
TOPLAM	60	100,00

Ankete katılan ortakların % 71,67 ' si kooperatifin ürünlerden devamlı aldığı halde , % 28,22 ' si almamaktadır. Çünkü satılan ürünleri kalitesiz ve pahalı bulmaktadırlar.

9.23. Kooperatifin Sattığı Ürünlerden Enfazla Hangisinden Alıyorsunuz ?

Ortakların, kooperatifin sattığı ürünlerden en fazla aldığı ürünün belirlenmesi amacıyla sorulan bu soruya verdikleri yanıt Çizelge 9.23' de verilmiştir.

Çizelge:9.23. Ortaklarca Kooperatifin Sattığı Ürünlerden En Fazla Alma Durumu.

Kooperatifin Sattığı Ürün. En Fazla Alınan	Ortak sayısı	oran (%)
Sabun	7	11.67
Yemeklik Yağ	30	50.00
Kumaş	4	6.67
Zirai ilaç	5	8.33
Tohum	14	23.33
TOPLAM	60	100.00

Ortakların % 50' si kooperatiften yemeklik yağ ihtiyacını karşılamaktadır. Ortakların % 11.67' si sabun, % 6.67' si kumaş % 8.33'ü zirai ilaç almaktadır. Ankette katılan 14 kişi kooperatiften yerfıstığı tohumu almaktadır. Bunların oranı % 23.33 ' tür.

9.26. Yabancı İşgücü Kullanma Durumu

Ankete katılan ortakların işletmelerinde aile fertleri dışında işçi çalıştırmalarına ilişkin elde edilen veriler . Çizelge 9.24.'de değerlendirilmiştir.

Çizelge:9.24. Yabancı İşgücü Kullanma Durumu

İşçi çalıştırıyormusunuz ?	Ortak sayısı	Oran(%)
Evet	35	58.33
Hayır	25	41.67
TOPLAM	60	100.00

Ankete katılan ortaklardan % 58.33 'ü işletmelerinde çapalama ve hasat döneminde işçi çalıştırdıklarını belirtmiş-

erdir. Ortakların % 41.67' si ise işçi çalıştırmamakta ve işletmelerindeki işi aile fertleri yürütmektedir.

Arazilerin küçük ve parçalı olmasından dolayı yer -
üstünde mekanizasyon uygulanamadığından çapalama ve hasat
işçiler tarafından elle yapılmaktadır.

0. KOOPERATIFİN ÇEVREYE OLAN ETKİSİ

422 sayılı Çukurova Pamuk, Yerfıstığı ve Yağlı Tohumlar Tarım Satış Kooperatifleri Birliği Anamur Kooperatifinin ortaklarla olan ilişkilerini inceleyebilmek için χ^2 (Khi-kare) bağımsızlık testi uygulanmıştır. Bu testte iki sınıflandırma yapılarak, bunlar arasındaki ilişki test edilmiştir.

χ^2 bağımsızlık testi, bazı değerler arasındaki farkın tesadüfi sayılıp sayılamıyacağı hakkındaki testlere esas teşkil eden, ihtimal dağılımlarıdır.

χ^2 ; aritmetik ortalaması 0, varyansı 1 olan normal bir ana kitleden herbiri diğerinden bağımsız olarak seçilen N birimlik örnek değerlerinin kareleri toplamı demektir. χ^2 dağılımı bu sonuçların çeşitli seviyelere ulaşması ihtimalini gösteren tablodur. Kooperatifin ortakları ile yapılan anketlerin sonuçları; birbirleriyle bağımlı olabileceğine inanılan 2 tip sınıflandırma arasında ilişki kurularak test edilmiştir. Bu ilişkilerden 2 tanesi % 1 ihtimal düzeylerinde anlamlı, 5 tanesi de %10 ihtimal düzeyinde anlamlı bulunmuştur. Diğer 14 tip ilişkinin % 1, % 10 ihtimal düzeylerinde anlamsız olduğu tesbit edilmiştir.

Aşağıdaki çizelgede (Çizelge 10.1) halinde 21 tip ilişki test edilerek gösterilmiştir.

Çizelge:10.1. Aritirılan ilişkiler için Hesaplanan X² (Khi kare) Değeri

Faktörler	Arazi Yaş Miktarı	Eğitim Durumu	Kooperatifin Sattığı Ürün. Devamlı Alma	Mevzuat Bilgisi	Arazi Durumu
Tarımsal gelir	* 42.448	-	-	** 9.996	-
işçi çalıştırma	* 15.719	-	-	-	-
Kooperatifi başarılı bulma	-	** 4.701	-	-	-
Kooperatife üye olma nedeni	-	-	23.622	-	-
Ürününüzü nereye teslim ediyorsunuz	-	-	** 17.471	** 12.527	-
Ürünü kooperatif dışına teslim etme	-	-	** 17.958	-	-
Ekonomik kalkınmada- kooperatifin rolü	-	-	** 22.511	-	-
Kooperatiflerin gelişmesi neye bağlıdır	-	-	24.411	-	-
Kooperatif-Devlet ilişkisi	-	-	22.126	-	-
Kooperatiften memnun olup olmama	-	-	14.332	-	13.827
Kooperatifi başarılı bulma	-	-	6.727	-	-
Kooperatif des- teleme al. yap.	-	-	4.794	-	1.236
Tarım dışı geliri varmı	-	-	4.017	-	-
Genel kurula katılma	-	2.515	8.815	-	-
Kooperatife ürününüzü her yıl ver.	-	-	-	-	0.694
Ortak olma nedeni	-	-	-	2.746	-

* : Belirlenen ilişki % 1 ihtimal düzeyine göre anlamlı

** : Belirlenen ilişki % 10 ihtimal düzeyine göre anlamlı

10.1. Tarımsal Gelir ile Arazi Miktarı Arasındaki İlişki

Çizelge:10.2. Tarımsal Gelir ile Arazi Miktarı Arasındaki İlişki (TL/da)

Dekar	1-5	5-10	10-15	15-20	20 --+	Toplam
0-1	3	0	0	0	0	1
1-2	5	3	0	0	0	8
2-4	8	6	0	1	0	15
4-8	3	10	7	0	0	20
8-16	0	1	3	1	0	5
16 --+	0	2	5	2	2	11
TOPLAM	17	22	15	4	4	60

hesaplanan χ^2 değeri: 42.448

% 1 ihtimal düzeyine göre: 37.566 (anlamlı)

% 10 ihtimal düzeyine göre:28.414 (anlamlı)

Çizelge 10.2. 'de tarımsal gelirin arazi miktarına bağlı olup olmadığı χ^2 testi ile değerlendirilerek % 1 ihtimal düzeyinde aralarında anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Araçlarında ilişki olma ihtimali % 99' dur.

10.2. Arazi Miktarı ile Yabancı İşgücü Kullanma Arasındaki İlişki

Çizelge 10.3. Arazi Miktarı ile Yabancı İşgücü Kullanma Arasındaki İlişki

Da	Evet	Hayır	Toplam
1-5	5	12	17
6-10	11	11	22
11-15	13	2	15
16-20	4	0	4
21 - +	2	0	2
TOPLAM	35	25	60

hesaplanan χ^2 değeri: 15.719

% 1 ihtimal düzeyine göre: 13.277 (anlamlı)

% 10 ihtimal düzeyine göre:7.779 (anlamlı)

Çizelge 10.3 ' de arazi miktarının çalıştırma üzerine etkisinin olup olmadığı test edilmiştir. Yapılan χ^2 testi sonucu belirlenen ilişki % 1 ihtimal düzeyinde anlamlı bulunmuştur. Başka bir deyişle arazi miktarı ile işçi çalıştırma arasında % 99 ihtimalle ilişki vardır. Ayrıca bu ilişkinin olması Anamur' da yerfıstığı tarımında mekanizasyonun yeterince bulunmadığını göstermektedir.

10.3. Ortağın Yaşı ile Kooperatifi Başarılı Bulma Durumu Arasındaki İlişki

Çizelge 10.4.' de Ortağın Yaşı ile Kooperatifi Başarılı Bulma Durumu Arasındaki İlişki

	Evet	Hayır	Toplam
20-25	0	0	0
26-40	6	13	19
41-65	20	18	38
66 - +	0	3	3
TOPLAM	26	34	60

Hesaplanan χ^2 değeri: 4.701

% 1 ihtimal düzeyine göre: 9.210 (anlamsız)

% 10 ihtimal düzeyine göre: 4.605 (anlamlı)

Çizelge 10.4.' de ortağın yaşı ile kooperatifin başarı durumu arasındaki ilişki test edilmiştir. χ^2 testinde % 1 ihtimal düzeyine göre anlamsız ancak % 10 ihtimal düzeyine göre anlamlı bulunmuştur. Diğer bir ifadeyle iki değer arasındaki ilişkinin anlamsız olma ihtimali % 10 dan azdır. Kooperatifi başarılı bulmayan 34 kişiden 25 - 40 yaş arasında olanların sayısı 13, evet diyenlerin sayısı ise aynı yaşlar arasında ise 6 dır. Buna göre genelde genç ortaklar kooperatifi daha başarısız bulmaktadır.

10.4. Eğitim Durumu ile Ürün Satış Yeri Arasındaki İlişki

Tablo 10.5. Eğitim Durumu ile Ürün Satış Yeri Arasındaki İlişki

	Kooperatife	Tüccara	Aracıya	Toplam
Eğitim Görmemiş	0	3	3	6
Okur-Yazar	3	5	2	10
İlkokul	5	20	0	25
Ortaokul	3	7	1	11
Lise	3	2	2	7
Üniversite	0	1	0	1
TOPLAM	14	38	8	60

Hesaplanan χ^2 değeri: 17.471

% 1 ihtimal düzeyine göre: 23.209 (anlamsız)

% 10 ihtimal düzeyine göre: 18.987 (anlamlı)

Tablo 10.5.'de eğitim durumu ortağının ürününü sattığı yere etkisi değerlendirilmiştir. Yapılan χ^2 testinde % 1 ihtimal düzeyine göre anlamsız, % 10 ihtimal düzeyine göre anlamlı bulunmuştur. Tabloda da görüldüğü gibi eğitim görmemiş çiftçi kooperatife ürün vermemiştir. Kooperatifçilikle eğitimin önemli olduğu ortaya çıkmıştır.

10.5. Eğitim Durumu ile Çiftçinin Ekonomik Kalkınmasında Kooperatiflerin Rolü Varmı ? Sorusu Arasındaki İlişki

Çizelge:10.6. Eğitim Durumu ile Çiftçinin Ekonomik Kalkınmasında Kooperatiflerin Rolü Varmı Sorusu Arasındaki İlişki

	Evet	Hayır	Kısmen	Diğer	Toplam
Eğitim Görmemiş	4	1	1	0	6
Okur-Yazar	4	4	2	0	10
İlkokul	20	4	1	0	25
Ortaokul	11	0	0	0	25
Lise	6	0	0	1	7
Üniversite	1	0	0	0	7
TOPLAM	46	9	4	1	60

Hesaplanan χ^2 değeri: 22.511

: 1 ihtimal düzeyine göre: 30.578 (anlamsız)

: 10 ihtimal düzeyine göre:22.307 (anlamlı)

Çizelge 10.6.' da ortakların eğitim durumlarının çiftçilerin ekonomik kalkınmasında kooperatiflerin rolü hakkındaki düşünceleri üzerine etkisi test edilmiştir. Yapılan χ^2 testinde % 1 ihtimal düzeyine göre anlamsız, % 10 ihtimal düzeyine göre anlamlı bulunmuştur. Başka bir ifadeyle aralarında ilişki olmama ihtimali % 10' dan azdır Ortakların eğitim durumuna göre çiftçinin ekonomik kalkınmasında kooperatiflerin rolü olduğuna inananlar çoğunluktadır.

10.6. Tarımsal Gelir ile Kooperatifin Sattığı Ürünlerden Devamlı Alma Arasındaki İlişki

Çizelge:10.7. Tarımsal Gelir ile Kooperatifin Sattığı Ürünlerden Devamlı Alma Arasındaki İlişki

	Evet	Hayır	Toplam
0 - 1	1	0	1
1 - 2	5	3	8
2 - 4	13	2	15
4 - 8	16	4	20
8 - 16	4	1	5
16 - +	4	7	11
TOPLAM	43	17	60

hesaplanan χ^2 değeri: 9.995

% 1 ihtimal düzeyine göre: 15.086 (anlamsız)

% 10 ihtimal düzeyine göre: 9.236 (anlamlı)

Çizelge 10.7.' de tarımsal gelir ve ortakların kooperatifin sattığı ürünlerden devamlı satın alıp almama arasındaki ilişki test edilmiştir. Yapılan χ^2 testinde % 1 ihtimal düzeyine göre anlamsız,% 10 ihtimal düzeyine göre anlamlı bulunmuştur. Ortakların tarımsal geliri arttıkça, kooperatifin sattığı ürünlerden alma oranı da artmaktadır.

10.7. Kooperatifçilik Mevzuatı Hakkındaki Bilgi Düzeyi ile Ürünü Teslim Ettiği Yer Arasındaki İlişki

Çizelge:10.8. Kooperatifçilik Mevzuatı Hakkındaki Bilgi Düzeyi ile Ürünü Teslim Ettiği Yer Arasındaki İlişki

	Evet	Hayır	Kısmen	
Kooperatife	9	12	1	22
Tüccara	1	12	2	15
Aracıya	3	14	5	22
Diğer	1	0	0	1
TOPLAM	14	38	8	60

hesaplanan χ^2 değeri: 12.527

% 1 ihtimal düzeyine göre: 16.812 (anlamsız)

% 10 ihtimal düzeyine göre: 10.645 (anlamlı)

Çizelge 10.8’ de Kooperatifçilik mevzuatı hakkındaki bilgi düzeyi ile ortağın ürünü teslim ettiği alıcı arasında ki ilişki χ^2 yöntemiyle test edilmiştir. % 1 ihtimal düzeyine göre anlamsız % 10 ihtimal düzeyine göre anlamlı bulunmuştur. Başka ifadeyle aralarında ilişki olmama ihtimali % 10 ’ dan azdır. Mevzuat Hakkında bilgisi olan ortaklar ürünlerini daha çok kooperatife vermektedirler.

10.8. Eğitim Durumu ile Kooperatiften Memnun Olmama Arasındaki İlişki

Çizelge:10.9. Eğitim Durumu ile Kooperatiften Memnun Olmama Arasındaki İlişki

hesaplanan χ^2 değeri: 14.332

% 1 ihtimal düzeyine göre: 30.578 (anlamsız)

% 10 ihtimal düzeyine göre: 22.307 (anlamsız)

Ortakların eğitim durumu ile kooperatiften memnun olmama arasında bir ilişki bulunamamıştır. Hipotez kabul edilmiştir. Bu durumda eğitim durumu kooperatif hakkında var olan olumsuz düşüncüyü etkilememektedir.

10.9. Eğitim Durumu ile Tarım Dışı Geliri Arasındaki İlişki

Tablo 10.10. Eğitim Durumu ile Tarım Dışı Geliri Arasındaki İlişki

Hesaplanan χ^2 değeri: 4.017
% 1 ihtimal düzeyine göre: 15.086 (anlamsız)
% 10 ihtimal düzeyine göre: 9.236 (anlamsız)

Eğitim durumu ile tarım dışı gelir arasındaki ilişkinin anlamsız çıkmasının nedeni; tarım dışı gelire sahip ortakların eğitim durumlarınının (işçi, esnaf, memur v.s.) çalışabilmelerine engel olmamasından kaynaklanmaktadır.

10.10. Eğitim Durumu ile Kooperatifi Başarılı Bulma Arasındaki İlişki

Tablo 10.11. Eğitim Durumu ile Kooperatifi Başarılı Bulma Arasındaki İlişki

Hesaplanan χ^2 değeri: 6.727
% 1 ihtimal düzeyine göre: 15.086 (anlamsız)
% 10 ihtimal düzeyine göre: 9.236 (anlamsız)

Eğitim durumu ile kooperatifi başarılı bulma arasında bir ilişki bulunamamıştır. Kooperatif başarılı bulmak için ortakların eğitim durumu ne olursa olsun başarılı olması gerekir.

10.11. Eğitim Durumu ile Genel Kurula Katılma Arasındaki İlişki

Dizelge:10.12. Eğitim Durumu ile Genel Kurula Katılma Arasındaki İlişki

hesaplanan χ^2 değeri: 8.815
% 1 ihtimal düzeyine göre: 23.209 (anlamsız)
% 10 ihtimal düzeyine göre: 15.987 (anlamsız)

Eğitim durumu ile genel kurula katılma arasındaki ilişki anlamsız bulunmuştur. Öyleyse eğitim durumu genel kurula katılmada etkili değildir sonucuna varılabilir. Genel kurula katılmayı diğer faktörler etkilemektedir.

10.12. Eğitim Durumu ile Devletin Fıstık Alımında Destekleme Fiyatı Uygulaması Konusu Arasındaki İlişki

Dizelge:10.13. Eğitim Durumu ile Devletin Fıstık Alımında Destekleme Fiyatı Uygulaması Konusu Arasındaki İlişki

hesaplanan χ^2 değeri: 4.794
% 1 ihtimal düzeyine göre: 15.086 (anlamsız)
% 10 ihtimal düzeyine göre: 9.236 (anlamsız)

Eğitim durumu ile devletin fıstık alımında destekleme fiyatı uygulaması konusu arasında kurulan ilişki anlamsız çıkmıştır. Ortakların eğitim durumu ne olursa olsun % 91,67'si devletin destekleme alımı yapması istenmiştir.

10.13. Eğitim Durumu ile Kooperatif - Devlet ilişkisi

Dizelge:10.14. Eğitim Durumu ile Kooperatif - Devlet ilişkisi

hesaplanan χ^2 değeri: 22.126
% 1 ihtimal düzeyine göre: 37.566 (anlamsız)
% 10 ihtimal düzeyine göre: 28.412 (anlamsız)

Eğitim durumu ile Kooperatif-Devlet ilişkisi test edilmiştir. Aralarındaki ilişki anlamsız çıkmıştır. Ortakların büyük çoğunluğu kooperatifçiliğin devletin etkisinden çıkması ancak devletin denetlemesi görüşündedir.

10.14. Ortakların Yaş Durumu ile Genel Kurula Katılıp Katılmama Arasındaki ilişki

Đizelge:10.15. Ortakların Yaş Durumu ile Genel Kurula Katılıp Katılmama Arasındaki ilişki

hesaplanan χ^2 değerisi: 2.515
(1 ihtimal düzeyine göre: 13.277 (anlamsız)
(10 ihtimal düzeyine göre: 7.779 (anlamsız)

Ortakların yaşı ile genel kurula katılmaları arasında bir ilişki kurulamamıştır. Ortakların genel kurula katılmalarında yaş etkili bir faktör değildir.

10.14. Arazi Sahibinin Mülkiyet Durumu ile Kooperatife Ürün Verme Arasındaki ilişki

Đizelge:10.16. Arazi Sahibinin Mülkiyet Durumu ile Kooperatife Ürün Verme Arasındaki ilişki

hesaplanan χ^2 değerisi: 0.694
(1 ihtimal düzeyine göre: 9.210 (anlamsız)
(10 ihtimal düzeyine göre: 4.605 (anlamsız)

Arazi sahibinin mülkiyrt durumu ile kooperatife ürün verme arasında ilişki yoktur. İster mülk, ister kira, ister ortakçı olsun çiftçiler için önemli faktör fiyat olduğundan ilişki anlamsız çıkmıştır.

10.16. Kooperatife Ortak Olma Nedeni ile Kooperatifin Sattığı Ürünlerden Alıp Almama Arasındaki İlişki

Özet: 10.17. Kooperatife Ortak Olma Nedeni ile Kooperatifin Sattığı Ürünlerden Alıp Almama Arasındaki İlişki

Hesaplanan χ^2 değeri: 2.746
: 1 ihtimal düzeyine göre: 13.277 (anlamsız)
: 10 ihtimal düzeyine göre: 7.779 (anlamsız)

Kooperatife ortak olma nedeniyle kooperatifin sattığı ürünlerden alıp almama arasında ilişki anlamsız çıkmıştır. Kooperatife ortak olma nedeni etkili değildir.

10.17. Kooperatifçilik Yönetmelikleri Hakkındaki Bilgi Düzeyi ile Ortakların Kooperatiften Memnun Olmadığı Konular Arasındaki İlişki

Özet: 10.18. Kooperatifçilik Yönetmelikleri Hakkındaki Bilgi Düzeyi ile Kooperatif Ortaklarının Memnun Olmadığı Konular Arasındaki İlişki

Hesaplanan χ^2 değeri: 13.827
: 1 ihtimal düzeyine göre: 21.666 (anlamsız)
: 10 ihtimal düzeyine göre: 14.684 (anlamsız)

Kooperatifçilik konusunda bilgi düzeyi ile kooperatiften ortakların memnun olmadığı konular arasındaki ilişki anlamsız bulunmuştur. Ortakların mevzuat konusundaki bilgi düzeyi ne olursa olsun ortaklar için yerfıstığı fiyatı önemli faktördür.

0.18. Eğitim Durumu ile Kooperatife Ortak Olma Nedeni Arasındaki İlişki

izelge:10.19. Eğitim Durumu ile Kooperatife Ortak Olma Nedeni Arasındaki İlişki

esaplanan χ^2 değeri: 23.622
1 ihtimal düzeyine göre: 37.566 (anlamsız)
10 ihtimal düzeyine göre: 28.412 (anlamsız)

Eğitim durumunu kooperatife Ortak olma nedeni üzerine bir etkisi bulunamamıştır. Ortaklar yüksek fiyatla ürünü satabilmek için kooperatife ortak olmuştur.

0.19. Eğitim Durumu ile Ürünü Kooperatif Dışına Teslim Etme Nedeni Arasındaki İlişki

izelge:10.20. Eğitim Durumu ile Ürünü Kooperatif Dışına Teslim Etme Nedeni Arasındaki İlişki

esaplanan χ^2 değeri: 17.738
1 ihtimal düzeyine göre: 37.566 (anlamsız)
10 ihtimal düzeyine göre: 28.412 (anlamsız)

Eğitim durumu ile ürünü kooperatif dışına teslim etme arasında bir ilişki kurulamamıştır. Çünkü ürünü kooperatif dışına teslim etme nedeni Kooperatifçe uygulanan düşük fiyattır.

10.20. Eğitim Durumu ile Kooperatifin Gelişmesine Etki Eden Faktörler Arasındaki İlişki

Özet:10.21. Eğitim Durumu ile Kooperatifin Gelişmesine Etki Eden Faktörler

hesaplanan χ^2 değeri: 24.111
: 1 ihtimal düzeyine göre: 37.566 (anlamsız)
: 10 ihtimal düzeyine göre: 28.412 (anlamsız)

Eğitim durumu ile kooperatifin gelişmesini neye bağ-
lı olduğu arasındaki ilişki anlamsız bulunmuştur. Ortakların
kooperatifçilik konusunda az çok bilgiye sahip olmalarından
dolayı eğitim durumu etkileyici bir faktör değildir.

10.21. Arazi Sahibinin Mülkiyet Durumu ile Fıstık Alımında Bekleme Arasındaki İlişki

Özet:10.22. Arazi Sahibinin Mülkiyet Durumu ile Fıstık Alımında Bekleme Arasındaki İlişki

hesaplanan χ^2 değeri: 1.236
: 1 ihtimal düzeyine göre: 9.210 (anlamsız)
: 10 ihtimal düzeyine göre: 4.605 (anlamsız)

Arazi sahibinin durumu ile fıstık alımında bekleme
arasındaki ilişkide anlamsız bulunmuştur. Ortakların arazi
durumunun fıstık tesliminde bekleme üzerine herhangi bir
etkisi yoktur.

1. SONUÇ VE ÖNERİLER

1.1. Sonuç

Anamur, Çukurova Pamuk, Yerfıstığı ve Yağlı Tohumlar Arım Satış Kooperatifi, 1968 yılında ilçede yetiştirilen erfıstığının pazarlanabilmesi amacıyla kurulmuştur.

1968 yılında 180 ortakla kurulan kooperatifin 1981 yılına kadar ortak sayısında devamlı bir artış görülmüştür, 3 yılda ortak sayısı 1789'a çıkmıştır. Bu tarihten sonra ortak sayısında düşme başlamış ve 1992 yılında 1205 ortağa düşmüşlerdir. Söz konusu düşüşü en büyük nedeni, kooperatifin erfıstığına verdiği fiyatın piyasaya göre nispeten düşük tespit edilmesinden kaynaklandığı anlaşılmıştır.

Anamur ilçesinde; ekilen alan içerisinde % 16'sı yerfıstığına ayrılmıştır. Ortakların % 65'i 10 dekardan az araziye sahiptir. Arazi küçük, parçalı ve mekanizasyona elverişsizdir. Ortakların % 60'ı kendi arazisini işlemektedir.

Araştırma bölgesinde ortakların % 68, 33'ü 40 yaşın üzerindedir. % 90'ı ya okur-yazar ya da diğer öğrenim kurumlarında eğitim görmüşlerdir. % 10'u ise hiç eğitim görmemişlerdir. Ancak eğitim gören ortakların % 41, 67'si ilköğrenim mezunu olmasından dolayı kooperatifte eğitim düzeyi düşüktür.

Ortakların % 43,33'ünün kooperatifi başarılı bulmasına karşılık, % 56,67'si başarısız bulmaktadır. Başarısızlık nedenleri olarak yerfıstığına verilen fiyatın piyasanın

altında olması ve kooperatifteki kesintiler gösterilmektedir.

Ortakların, % 58,33 'ü yabancı işgücü istihdam etmektedir. Bunun başlıca nedeni olarak aile işletmelerin % 50 ' lik bölümünün tarım dışı faaliyetlerle ilgilenmeleri gösterilebilir.

1988 yılında Yerfiskobirliğin Çukobirlik 'le birleşmesini ortakların % 68,33 'ü olumlu bulmuşlardır.

Bu araştırmada çeşitli faktörler arasındaki ilişkiler araştırılmıştır. Bunun için 21 tip ilişki kurulmuş ve 2 tanesinde % 1 ihtimal düzeyinde, 5 tanesinde % 10 ihtimal düzeyinde anlamlı ilişki bulunmuştur. Diğer 14 tip ilişkide % 1 ve % 10 ihtimal düzeylerinde anlamlı ilişki bulunamamıştır.

% 1 ihtimal düzeyine göre aralarında ilişki olduğu tespit edilen faktörler şunlardır.

1. Ortakların arazi miktarı, tarımsal gelir üzerine etkilidir.

Ortakların arazi miktarı arttıkça buna bağlı olarak dekar başına düşen tarımsal gelirleride artmaktadır.

2. Ortakların arazi miktarı, yabancı işgücü kullanımı üzerinde etkilidir.

Ortakların arazi miktarı arttıkça kullandıkları işçi sayısı da artmaktadır. Arazi miktarındaki artışa bağlı ola-

rak fıstığının çapalanması ve hasadında makina kullanımının olmamasından kaynaklanmaktadır.

Aralarında % 10 ihtimal düzeyine göre ilişki olduğu tespit edilen faktörler ise şunlardır:

1. Ortakların yaşı, kooperatifi başarılı bulup bulmama üzerine etkilidir.

Ortağın yaşı ile kooperatifi başarılı bulma veya bulmama arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Buna göre genç ortaklar arasında kooperatifi başarısız bulanların oranı daha fazladır.

2. Ortakların Tarımsal gelirlerinin yüksek olması kooperatifin sattığı ürünlerin alım miktarı üzerinde etkilidir.

Kooperatifin sattığı ürünlerden devamlı ve fazla miktarla alım yapanların tarımsal gelirleri daha yüksektir. Geliri düşük olan ortaklar ise kooperatiften daha az alışveriş yapmaktadırlar.

3. Eğitim durumu, ürünlerin teslim edildiği yer üzerinde etkilidir.

Kooperatife ürün teslim edenlerin arasında eğitim durumu yüksek olanların oranı daha fazladır. Eğitim düzeyinin yüksek olması ortakların kooperatife daha bağlı olmasına etki etmektedir.

4. Ortakların kooperatificilik yönetmelikleri hakkındaki bilgi düzeyleri ürünlerini teslim ettikleri yer üzerine

etkilidir.

Kooperatife ürün veren ortaklar arasında yönetmeliklikleri hakkında yeterli düzeyde bilgisi olan ortakların oranını daha fazladır.

5. Eğitim düzeyi, ekonomik kalkınmada kooperatiflerin rolü ve önemi üzerindeki düşünceye etkilidir.

Eğitim durumu ile ekonomik kalkınmada kooperatiflerin rolü şeklindeki soruya ortaklardan, ortaokul, lise ve üniversite eğitimi gören 38 ortak ekonomik kalkınmanın kooperatiflerle sağlanabileceğini belirtmişlerdir.

Türkiye ' de kooperatifçilik hareketinin başarılı olabilmesinin ilk şartının eğitim olduğu önemli bulgularından birisidir.

Çukobirlik Anamur Kooperatifi :

1. Eğitim
2. Finansman
3. Yönetmelik
4. Yönetim
5. Denetim

6. Üst örgütlenme gibi Türk Kooperatifçiliğinin temel sorunlarından etkilenmektedir.

11.2. Öneriler

Çukurova Pamuk, Yerfıstığı ve Yağlı Tohumlar Tarım Satış Kooperatifleri Birliği Anamur Kooperatifinin sorunları da Türk kooperatifçiliğinin temel sorunlarıyla genel olarak benzerlik gösterdiği söylenebilir. Sorunların iç içe olmasından dolayı bir bütün olarak ele alınarak çözümlenmesinde yarar vardır. Devleti bu süreçte destekleyici düzenlemeler yaparak kooperatlerin demokratik yapıya kavuşturulmasına yardımcı olmalıdır.

Kooperatifin önemli sorunu olan eğitim yetersizliği kooperatifin gelişmesini olumsuz yönde etkilemektedir. İlk ve orta dereceli okullarda kooperatifçilik eğitiminin verilmesinde önemli yaralar olabileceği açıktır. Eğitim düzeyi düşük toplumlarda kooperatifçilik hareketinin gelişme olanağı, eğitim düzeyi yüksek toplumlara göre daha güçtür.

Ortakların kooperatifçilikle ilgili bilgi eksikliğini gidermek için yönetmelikler, muhasebe, yönetim, denetim, pazarlama v.b. konularında kurslar düzenlenmelidir.

Kooperatifin finans sorununun çözümünde, devletin kooperatife düşük faizli kredi vererek yardımcı olması kooperatifin gelişmesi olumlu yönde etkilileyecektir.

Kooperatifi yöneticileri kooperatif ortakları tarafından seçilmesi ve Merkez Birliğin bu seçime karışmamasının sağlanması demokratik yönetim ilkesinin gerçekleştirilmesi açısından önemli bir gelişme olacaktır. Bununla beraber, bu sorun Türk Kooperatifçiliğinin temel sorunlarının başında gelmekte olup, konuyla ilgili devlet politikasının değişmesiyle doğrudan bağlantılıdır.

Kooperatifin yerfıstığı tarımında mekanizasyon uygulamasının yaygınlaştırılması konusunda önlemler alması zorunlu görölmektedir. Bu amaçla mekanizasyonun önemi hakkında yayım faaliyetlerinin yaygınlaştırılması ve gerekli ekipman temini konusunda girişimlerde bulunması, yerfıstığı birim maliyetlerinin düşürölmesi ve ortakların gelir düzeylerinin yükselmesinde önemli katkılar sağlanabilir.

K A Y N A K L A R

APAK, R., 1984, Alım-Depolama ve İşletme Yönetmeliği, Yerköbirlik Yayınları, Mersin.

ARAGON, M.C., 1977, Le Role des cooperatives Laitie - res dans l'Integ'ration des Agriculteur au systeme Capita - liste Publications d'Etudes et de Recherches Socie'cono - miques PESSAL - BORDEAUX 137.

ATAKIŞI, İ., 1982, Yer Fıstığı Üretimi ve Sorunları Semineri, Yerköbirlik Yayınları No: 1, Mersin

ATAKIŞI, İ., 1991, Yağ Bitkileri Yetiştirme ve Islahı T.Ü. Tekirdağ Ziraat Fakültesi Yayınları, Yayın No: 148, S.68 Tekirdağ.

BIÇENTÜRK, H., 1979, 1163 Sayılı Kanuna Göre Kurulan kooperatifler, Sorunlar ve Çözüm Önerileri, 9. Türk Kooperat - ifçilik Kongresi, Ankara.

ÇIKIN, A., 1980 Une enque'te sur les cooperatives agricoles de la prefecture d'Izmir, Turquie in Revue des Etudes Cooperatives, No: 201-3 Trimestre pp. 91-96

ANONYMOUS, 1990 Genel Nüfus Sayısını T.C Başbakanlık DİE. Ankara.

Devlet İstatistik Enstitüsü, 1990, Genel Nüfus Sayımı T.C. Başbakanlık, Ankara.

Devlet İstatistik Enstitüsü, 1990, Tarım İstatistik - leri Özeti, Ankara.

Devlet İstatistik Enstitüsü, 1990, Tarımsal Yapı ve Üretim, Ankara.

Devlet Planlama Teşkilatı, 1972, Kooperatif Sorunla - rının Araştırılması, Ankara, S. 590

DUYMAZ, İ., 1985, Türkiye'de Kooperatiflerin Verimli Çalışmaları Açısından Yatay ve Dikey Bütünleşme Hareketleri, Türk Kooperatifçilik Kurumu, Yayın No: 60, Ankara.

FORSTER, G.W., 1953, Farum Organization and Manage - ment, S. 413, Newyork.

ANONYMOUS, Hazine ve Dış Ticaret Müsteşarlığı Dosya - ları, Ankara.

İNAN, İ.H., 1982, Çorlu İlçesi Seymen Köy Kalkınma Kooperatifinde Grup Tarımının Ekonomik Analizi, Türk Kooperat -

tifçilik Kurumu, Yayın No: 52 Ankara.

INAN, I.H., 1983, Norwegian Farmers Attitudes Toward Agricultural Cooperatives, The Agricultural University of Norway, Department of Agricultural Economic's AS-NCH, 21 P.

INAN, I.H., The Role of Farmer Cooperatives in Agricultural Development, The Agricultural Uni. of Norway, Department of Agricultural Economic's AS-NLH S.27

KAYHAN, A., 1991, Yenice Köy Kalkınma Kooperatifinin Ekonomik Analizi ve Çevreye Olan Etkileri, Üzerine bir araştırma, T.Ü. Ziraat Fakültesi, Tarım Ekonomisi Bölümü, Yüksek Lisans Tezi, Tekirdağ, S. 81,97,98

KAZGAN, G., 1990, Türkiye' de Gelir Bölüşümü : Dün ve Bugün Friedrich Ebert Vakfı Yayınları, İstanbul, S. 16,17

KONGAR, A., 1974, Yerfıstığı Pazarlaması Üzerine Bir Araştırma, A.Ü. Ziraat Fakültesi Tarım Ekonomisi Bölümü Lisans Tezi, Ankara, S. 45

KURTAY, F., 1988, Adana İli, Osmaniye İlçesinde Yerfıstığı Yetiştiriciliği ile İlgili Üretici Sorunları, Ç.Ü Ziraat Fakültesi, Tarım Ekonomisi Bölümü, Yüksek Lisans Tezi Adana.

LAIDLAV, A.F., 1978, Kooperatifleşme Hareketinde Yayın Eğitim Klavuzu, FAO, Ankara, S. 10

MÜLAYİM, Z.G., 1975, Genel ve Tarımsal Kooperatifçilik, Bilgi Yayınevi, Ankara, S.424

MÜLAYİM, Z.G. ve INAN, I.H., 1981, Tarım Kooperatifleşme, Türkiye 2. İktisat Kongresi, Tarım Komisyonu Tebliğleri, İzmir, S.971

MÜLAYİM, Z.G., 1990, Türk Kooperatifçiliğinin Temel Sorunları ve Çözüm Önerileri, Friedrich Ebert Vakfı Yayınları İstanbul.

MÜLAYİM, Z.G., 1992, Kooperatifçilik, Yetkin Yayınevi, Ankara.

ÖGÜTÇÜ, Z., 1973, Çukurova'da Yerfıstığının Yetiştirilmesinin önemi ve Pamukla olan ilişkileri, A.Ü., Ziraat Fakültesi Yayınları, Ankara, S.9

ÖGÜTÇÜ, Z., 1969, Türkiye' de Yerfıstığının Bugünkü Durumu ve Geleceği ile, Yağ Sanayiindeki Kıymeti, A.Ü. Ziraat Fakültesi Yayınları, Ankara, S.12

ÖGÜTÇÜ, Z., 1969, Yerfıstığı ve Ziraati A.Ü., Ziraat, Fakültesi Yayınları, Ankara, S.12

POYRAZ, H., 1981, Türkiye' de Kooperatifçilik Hareketleri ve Kooperatiflerden Gelişmeler, 10. Türkiye Kooperatifçilik Kongresi.

REHBER, E., 1982, Norwegian Agriculture and Agricultural Marketing Through Cooperative Organizations, Agricultural University of Norway, P. 30,39.

RIORDAN, T.F., 1987, B. Comm. Statistics of Agricultural Cooperatives in the United Kingdom 1985 - 86. The Plunkett Foundation for co-operative Studies Oxford.

ANONYMOUS, Sanayi ve Ticaret Bakanlığı Teşkilanlandırma Genel Müdürlüğü'nün 1991 yılı Yerfıstığı Ekonomik Raporu, Ankara.

ŞENEL, D., 1984, Çok Amaçlı Tarımsal Kooperatifçilik ve Türkiye Uygulamasının Değerlendirilmesi, M.P.M. No: 299, Tarım Şubesi, Ankara.

ANONYMOUS, Tarım ve Köy İşleri Bakanlığı, Anamur Tarım İlçe Müdürlüğü'nün Dosyaları.

ANONYMOUS, Tarım Kredi Kooperatifleri, Anamur Kooperatifi'nin 1992 Yılı Dosyaları.

ANONYMOUS, Tarım Satış Kooperatifi Anasözleşmesi, 1990, Adana.

EK-A : Çukobirlik Anamur Kooperatifi Çiftçi Anketi

1 - Kaç yaşındasınız ?

- a- 15 - 25 b- 26 - 40 c- 41 - 65 d- 66 - +

2 - Eğitim durumunuz nedir ?

- a- Okula gitmemiş b- Okur yazar c- ilkokul
d- Ortaokul e- Lise f- Üniversite

3 - Ortak Olduğunuz kooperatifler hangileridir ?

- a- Tarım Kredi b- Köy Kalkınma Kooperatifleri
c- Diğer (açıklanacak)

4 - Arazinin sizinmi, kiramı, veya ortakmı ?

- a- Mülk arazi b- Kira ile işletilen c- ortak

5 - Elde edilen yıllık net kâr ne kadardır ?

- a- 1.000.000 TL. az b-1.000.000 -2.000.000 TL. arası
c- 2.000.000 - 4.000.000 TL. arası
d- 4.000.000 - 8.000.000 TL. arası
e- 8.000.000 - 16.000.000 TL. arası
f- 16.000.000 TL. fazlası

6 - Tarım dışı geliriniz var mı ?

- a- Evet b- Hayır

7 - Varsa geliriniz ne kadardır ? TL/yıl

8- Kooperatifçiliğin tanımı sizce hangisidir ?

- a- Devletin denetiminde ve gözetiminde olab bir kuruluş
-tur.
b- Belli bir amaca ulaşmak için ortakların bir araya ge-
lerek kurdukları ve yönettikleri kuruluşlardır.
c- Ortakların kurduğu devletin yönettiği kuruluşlardır.
d- Diğer

- 9- Kooperatife ortak olmanızın nedeni aşağıdakilerden hangisidir ?
- a- Ortakların ürününü elverişli koşullarda satın aldığı için
 - b- Ürün için daha yüksek ve istikrarlı fiyat sağladığı için
 - c- Ortaklara teknik bilgi ve yardım sağladığı için
 - d- Ürünü düzenli olarak teslim ettiğim bir kuruluş olduğu için
 - e- Ortaklar yönetimi kontrol edebildiği için
- 10- Yönetim kuruluna üyemisiniz ?
- a- Evet b- Hayır
- 11- Yönetim kurulu toplantılarına katılıyormusunuz ?
- a- Evet b- hayır c- bazen
- 12- Yönetim Kurulu toplantılarına katılıyormusunuz ?
- a- Kooperatif çalışmasını kontrol altında tutmak için
 - b- Kooperatifin çiftçiye daha iyi hizmet vermesine katkıda bulunmak için
 - c- Yönetime katılma demokratik yaşam açısından önemli olduğu için
 - d- Kooperatifçiliğe inandığım ve sevdiğim için
 - e- Diğer
- 13- Yönetim kurulunda alınan kararları olumlu buluyormusun ?
- a- Evet b- Hayır c- Fikrim yok
- 14- Kararları olumlu bulmuyorsanız nedenleri ?
- a- Yönetimde üreticilerin etkinliği olmadığı için
 - b- Kararlar kooperatif müdürünün isteğine göre çıktığı için
 - c- Kararlar çiftçilerin lehine olmadığı için
 - d- Diğer (açıklanacak)
- 15- Yönetim kurulu başkanı sizce kim olmalıdır ?
- a- Yönetim kuruluna genel kurulda seçilen çiftçiler arasında
 - b- Ortaklarca dışardan tutulan deneyimli teknik eleman
 - c- Bölge birliğince atanan müdür
 - d- Diğer (açıklanacak)
- 16- Genel kurula katılıyormusunuz ?
- a- Evet b- Hayır c- Bazen

17- Katılıyorsanız nedenleri ?

- a- Kooperatifin çalışmalarını yakından izlemek için
- b- Yönetim kuruluna etkin kişiler seçmek için
- c- Genel kurula katılmak kooperatiflerde önemli olduğu için
- d- Diğer ortaklarda birlikte olmak için
- e- Diğer

18- Katılmıyorsanız nedenleri ?

- a- Mazeretim nedeniyle katılmadım
- b- Ortaklar bir yarar sağlamadığı için
- c- Toplantılar sıkıcı olduğu için
- d- Yönetim kuruluna genellikle aynı kişiler seciliyor.

19- Ürününüzü kooperatife teslimde sorunla karşılaşıyor musunuz ?

- a- Evet
- b- Hayır
- c- Bazen

20- Kooperatifte karşılaştığınız sorunlar hangisidir ?

- a- Ürününün parasını zamanında alamıyorum
- b- Bürokratik formaliteler zaman alıyor ve sıkıcı oluyor
- c- Ürüne değeri altında fiyat veriliyor
- d- Ürün tesliminde beklemeler oluyor
- e- Kredi temininde zorluk ve faizler yüksek

21- Karşılaşmıyorsanız nedenleri ?

- a- Kooperatif ürünü tüccardan daha iyi fiyat veriyor bu fiyatlar yıldan yıla dalgalanmayıp fiyat istikrarı sağlıyor
- b- Kooperatif fiyatların düşmesini önlediği için ürünü kooperatife teslim ediyorum
- c- Risturn dağıtıyor
- d- Diğer

22- Ortak olduğunuz kooperatif yıl sonunda işletme karından dağıtıyormu ?

- a- Evet
- b- Hayır

23- Kooperatifte eğitim çalışması yapılıyor mu ?

- a- Evet
- b- Hayır

32- Kalkınmada Kooperatiflerin rolü varsa nasıldır ?

- a- İşbirliği ve dayanışma sayesinde üretim girdilerinin temininde toplu alım gücü sağlıyor
- b- Ürünün satışında toplu pazarlık gücü sağlıyor.
- c- Kredi temininde ortaklar arası işbirliği ve kolaylık sağlıyor
- d- Piyasa düzenlemede etkin rol oynadığı için
- e- Genel kurul ve toplantılar sayesinde bir sosyal dayanışma sağlıyor
- f- Pazarlama ve dağıtım kanallarında aracı, tefeciye karşı çiftçiyi koruyor ve aracıları ortadan kaldırıyor
- g- Çiftçilerin tek başlarına yapamıyacakları işlerin toplu halde bir araya geldikleri zaman yatırımların gerçekleşmesini sağlamak
- h- Diğer

33- Kooperatifinizden genelde memnun olmadığınız konular nelerdir ?

- a- Hiç bir tepkim yok
- b- Personelden şikayetçiyim
- c- Kooperatif müdüründen şikayetçiyim
- d- Denetim kurulundan şikayetçiyim

34- Yöneticilerin uygulamalarını beğenmiyorsanız, bunlar hangi uygulamalardır ?

- a- izlenen fiyat ve satış politikası
- b- Ortaklarla olan ilişkiler
- c- Ortak alacaklarının ödenmesindeki uygulama
- d- Diğer

35- Sizce kooperatifinizin gelişmesi neye bağlıdır ?

- a- Ortakların kooperatife bağlı olmalarına
- b- Devletin destekleyici düzenlemelere gitmesine
- c- Kredi faizlerinin düşük olmasına
- d- Daha fazla kredi vermesine
- e- Ürün fiyatlarının daha yüksek tutulmasına

36- Kooperatifinizin Çukobirliğe bağlanmasından memnunsunuz ?

- a- Evet
- b- Hayır
- c- Diğer

37- Bu birleşme ile kooperatifinizde bazı tüketim maddeleri satışına başlamıştır. Bunları kaliteli ve ucuz buluyormusunuz ?

- a- Evet
- b- Hayır
- c- Diğer

38- Kooperatifinizin fıstık alımında testekleme fiyatı uygulamasını istiyormusunuz ?

a- Evet b- Hayır

39- Kooperatifinizi başarılı buluyormusunuz ?

a- Evet b- Hayır c- Kısmen

40- Başarılı bulmuyorsanız nedeni aşağıdakilerden hangisidir?

a- İzlenen fiyat politikası b- Yönetimden
c- Ortaklardan d- Diğer

41- Kooperatifinizde en fazla hangi ürünü alıyorsunuz ?

a- Sabun b- Yağ c- Kumaş d- Ziraî ilaç e- Diğer

42- Kooperatifin sattığı bu ürünlerden devamlı alıyormusunuz?

a- Evet b- Hayır c- Bazen

43- Kooperatife her yıl ürün veriyormusunuz ?

a- Evet b- Hayır c- Bazen

44- Kooperatife ne kadar fıstık verdiniz ?

a- 1000 kg b- 1001-2000 kg c- 2001-4000 kg
d- 4001-8000 kg e- 8001 - +

45- Ürettiğiniz fıstık ne kadardır ?

.....

46- Kaç dekar araziniz var ?

a- 1-5 b- 6-10 c- 11-15 d- 16-20 f- 21-+

47- İşçi çalıştırıyormusunuz ?

a- Evet b- Hayır

48- İşçi çalıştırıyorsanız çalışma süresi ?

.....

49- Kaç işçi çalıştırıyorsunuz ?

.....

Ortağın Adı Soyadı.....

2000
DOKÜMENTASYON
BİRİMİ

ÖZGEÇMİŞ

1965 yılında İcel' in Gülnar ilçesinde doğdum. İlk Orta ve Lise öğrenimimi Anamur ilçesinde tamamladım. 1985 yılında girdiğim T.Ü Tekirdağ Ziraat Fakültesinden 1989 yılı Haziran döneminde Gıda Bilimi ve Teknolojisi Bölümünden mezun oldum. Aynı yılın Eylül ayında Tarım Ekonomisi Anabilim Dalında yüksek lisans öğrenimine başladım. 1990 yılından itibaren bir yıl süreyle TÜBİTAK araştırma projesinde, 1992 Temmuz ayından, Ekim ayına kadar 4 ay süreyle de Tekirdağ Ziraat Fakültesi Tarım Ekonomisi Bölümünün " Ayçiçeği Tohumluğu Pazar Araştırması " adlı projesinde çalıştım. Halen çokuluslu bir şirket olan Güneş Tohumculuk A.Ş' nin Tekirdağ Bölge Teknik Danışmanlığını yürütmekteyim.

Ahmet KUBAŞ